

LAIŠKAI LIETUVIAMS



1970

Gegužis - May

MOTINOS DIENAI	Juozas Vaišnys, S. J.	146
LIETUVOS LAISVĖS SIEKiant (XI)	M. Krupavičius	150
KRIKŠČIONIŠKOS MORALĖS SĄMYŠIS	Antanas Paškus	154
POETAS PILNATIES ŠVIESOJE	Nijolė Jankutė	160
EILĖRAŠČIAI	Bernardas Brazdžionis	162
GROŽIS MŪSŲ APLINKOJE	Eglė Aglinskaitė	165
ŽEMYNA	V. Frankienė-Vaitkevičienė	166
LITUANISTIKA ČIKAGOS UNIVERSITETE	K. A. Girvilas	171
MONTESORINIS AUKLĖJIMAS	D. Petrutytė	172
SIMPOZIUMAI ŠEIMOS IR JAUNIMO KLAUSIMAMS	Redakcija	174
SIBIRO TREMTINĖS LAIŠKAI (III)		175
GIMTASIS ŽODIS		176
FILMAI	V. Kaulius, S. J. ir redaktorius	178
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS		180

Šis numeris iliustruotas Rasos Arbatės kūrinių nuotraukomis.
Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, prof. Petras Jonikas (kalbos skyriaus patarėjas), Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Nijolė Užubalienė. Meninė priežiūra — Dalia Rėklytė-Alekniienė. Fotografija: Algis Grigaitis, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J. Administracija: Petras Kleinotas, S. J., ir Dana Kurauskienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiuro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1970 m. Gegužis-May
Vol. XXI, Nr. 5

LAIŠKAI 
LIETUVIAMS



MOTINOS DIENAI

Kartą iš vieno vyro gavau ilgą laišką, kuriame jis įrodinėja, kad nereikia švęsti Motinos Dienos, nes tai pati liūdniausia ir labiausiai nevykusi šventė. Tai esąs tikras šeimų ardymas. "Štai", rašo jis, "šios šventės dieną motina sėdi išpuoštoje kėdėje, vaikai ją sveikina, bučiuoja, neša gėles ir dovanas, o tėvas, visų apleistas ir užmirštas, sėdi už pečiaus, lyg jis niekam nebūtų reikalingas. Tai yra motinos išaukštinimas, o tėvo pažeminimas. Pasakykite, ar tai nėra šeimos vienybės ardymas?"

Aš jam labai paprastai atsakiau, kad dėl tokio jo įsivaizduoto šeimos ardymo buvo kaltas jis pats. Kai vaikai sveikino motiną ir nešė jai dovanas, tai jam nereikėjo sėdėti nuošaliai už pečiaus, bet eiti drauge su jais, gal eiti net pirma jų, ir pirmajam motiną pasveikinti, įteikiant jai pačią gražiausią dovaną. Reikėjo jam jau prieš motinos dieną pasikalbėti su vaikais, drauge suorganizuoti tos šventės minėjimą, patarti, kaip ją pasveikinti ir kokių dovanų įteikti. Toks elgesys jo nežemintų, bet vaikų ir motinos akyse dar aukščiau iškeltų. Tai šeimos neskaidytų, bet dar tvirčiau sujungtų.

Motinos dienos kilmė dar labai neseną. 1908 m. amerikietės A. Jarvis iniciatyva buvo pirmą kartą Filadelfijoje viešai pagerbta motina — suarušta pirmoji Motinos Diena. Pasipylė tūkstančiai laiškų, giriančių šią iniciatyvą ir prašančių oficialiai įvesti motinos dienos minėjimą. 1913 m.

Pensylvanijos valdžia paskelbė Motinos Dieną, o ateinančiais metais ji buvo įvesta visoje Amerikoje, skiriant jos minėjimui antrąją gegužės mėnesio sekmadienį. Tuoju šis paprotys paplito po visą kultūringąjį pasaulį. Lietuvoje jis palaipsniui įsigalėjo drauge su nepriklausomybės atgavimu, o 1929 m. organizacijų atstovai nutarė Motinos Dieną Lietuvoje švęsti gegužės mėn. pirmąją sekmadienį.

Tad žmonija labai vėlai susiprato pagerbti motiną. Senovėje motinai, kaip ir bendrai moteriai, nebuvo teikiama daug pagarbos, ji buvo nustumta į šalį ir laikoma visais atžvilgiais žemesne už vyrą. Yra ne anekdotas, bet istorinis faktas, kad kai kuriose šalyse (sakoma, kad tai buvę senovėje ir mūsų kaimyninėje estų tautoje) motinai nenorėta pripažinti net jos motiniškumo. Ji gimdydama turėdavusi tylėti, negalėdavusi net sudejuoti, o tėvas, atsigulęs į lovą, šaukdavo ir vaitodavo, kiek tik jo gerklė išneša. Išgirdę tą šauksmą, atbėgdavo kaimynai, jį sveikindavo, reikšdavo užuojautą, o motina, pagimdžiusi kūdikį, visų apleista, tūnodavo kur nors kamputyje.

Kai kas prikiša, jog Šv. Raštas yra kaltas, kad moteris pirmiau nebuvo gerbiama. Šiam teigimui įrodyti cituojamos kai kurios Šv. Rašto vietos, kur tikrai, atrodo, labai smarkiai pasisakoma prieš moterį. Pvz. Ekleziastiko knygoje sakoma: "Nėra piktesnės galvos už gyvatės galvą, ir nėra pykčio viršijančio moters pyktį. Verčiau būti

drauge su liūtu ar slibinu, negu gyventi su pikta moterimi". Bet reikia atkreipti dėmesį, kad čia kalbama ne apie kiekvieną moterį, bet tik apie piktą, blogą moterį. Be abejo, kaip pasitaiko blogų vyrų, taip gali pasitaikyti ir blogų moterų. Tačiau Šv. Rašte randame ir tikrų panegyrikų moteriai. Pvz. Giesmių Giesmės knyga yra gražiausias himnas moteriai, o Patarlių knygoje sakoma, kad moters švelnumas ir simpatiskumas prilygsta žaviosios stirnos ir meiliausio ėriuko švelnumui.

Šv. Rašte dažnai pabrėžiama, kad moteris turi paklusti vyrui, nes jis yra šeimos galva, bet visada nurodoma, kad moteris sutverta iš Adomo šonkaulio: ji nėra sutverta iš jo galvos, kad jį valdytų, nei iš jo kojų, kad būtų jo paminta ir paniekinta, bet iš šonkaulio, kad būtų šalia jo, kad būtų jam lygi, jo gyvenimo draugė. Naujasis Testamentas labai aukštai iškėlė moterį ir ypač iškėlė dėl jos motiniškumo. Iš visos žmonijos buvo paties Sutvėrėjo aukščiausiai iškelta moteris, tapusi Dievo motina, tapusi mūsų dvasinės gyvybės davėja. Ji yra kiekvienos motinos atstovė ir pavyzdys.

Motina yra gyvybės pradai. Tai dėl to ji taip visų mylima, kultūringos visuomenės gerbiama, knygose aprašyta ir poetų apdainuota. Gyvybė — brangiausias kiekvieno žmogaus turtas. Atimk žmogui gyvybę — ir jam nustos bet kokios vertės auksas, sidabras, malonumai ir žemiška garbė. Atimk žmogaus sielai dvasinę gyvybę — ir viskas, ką jis turi ar galėjo turėti, bus grynas nulis. Be gyvybės nėra gyvenimo, be gyvenimo nėra žmogaus. Be motinos nėra nei gyvybės, nei žmogaus. Kiekviena gyvybė kalbėte kalba apie motiną. Gyvybė yra motinos sukurtas himnas pagerbti tai pačiai motinai. Gegužės mėnuo, kai atgijusi gamta

pasipuošia gražiausiais žiedais, kai iš po žiemos gruodo vėl keliasi gyvybė, yra tinkamiausias laikas prisiminti motiną, kiekvienos gyvybės pradą, ir ugdyti jai savo širdyje pagarbos bei dėkingumo nevystančius žiedus.

Istorija liudija, kad moteris seniausiais laikais sukūrė šeimos židinį ir pirmoji suorganizavo šeimos ūkį. Be to, ji davė pradžią namų pramonei, žemdirbystei, gyvulininkystei ir kitoms žemės ūkio šakoms. Iš atskirų šeimų ir smulkių šeimos ūkių ilgainiui susidarė stambios šeimos arba giminės su stambiais genčių ūkiais, o šie šimtmečiais sukūrė kiltis ir pagaliau valstybes. Tokiu būdu galima sakyti, kad moterys - motinos yra padėjusios tautoms ir valstybėms pagrindą. Bet ką tada veikė vyrai? Jie medžiojo ir kariavo. Kai moterys sukūrė žemės ūkius, medžioklė parūpinti maistui jau nebuvo reikalinga, bet vyrai dar vis tiek iš įpročio medžiodavo. Ir dabar dar jie mėgsta medžioti ir kariauti, nors atrodo, kad nei vienam, nei kitam veiksmui mūsų laikais reikalo nėra.

Taip pat ir lietuvės motinos turėjo duoti pradžią mūsų tautai ir išugdyti ją iki valstybės. Išugdžiusios savo tautą, ją saugojo ir puoselėjo, kad ji būtų pažangi, savarankiška, nepriklausoma. Pažvelgę į mūsų tautos savitumą, pamatysime, kad jį išlaikė lietuvė motina. Juk motinos mokė savo vaikus lietuviškai kalbėti, nešiodamos ant rankų. Jos saugojo lietuviškus papročius ir tradicijas bei kitus senolių palikimus ir perdavinėjo kitoms kartoms. O kai vyrai per dienas medžiojo miškuose, kai apsišarvavę kariavo su priešais, pasiekdami kryžiuočių žemes, Juodąsias jūras, Maskvą ir kitas tolimas šalis, motinos, visą laiką būdamos namuose, atlikinėjo visus namų darbus, augino ir auklėjo vaikus, mokydamos juos būti gerais lietuviais, dorais ir

garbingais savo krašto gynėjais. Ir Simonas Daukantas apie senovės lietuves motinas ir bendrai apie moteris taip rašo: "Nors jos buvo grakščios, dailios ir garbingos audėjos, vienok, vyrams išėjus į karą, arė, šieną piovė ir visus darbus dirbo".

Nors mūsų močiutės buvo nemokytos, bet joms turime būti dėkingi už mūsų tautos meno palikimą, kuriuo ir dabar didžiuojamės, rodydami jį ir kitoms tautoms. Lietuvės audėjos, nusižiūrėjusios į tulpę, dobilą, ąžuolą, eglę, saulutę, žvaigžduotes, išdėstė jų paveikslus, savaip kombinuotus, priejuostėse, drobėse, juostose, staltiesėse ir kituose audiniuose. Lietuvė moteris iki šių laikų išlaikė tautinius drabužius, kuriuos mes taip branginame ir jais kitataučius stebiname. Taigi, į tautinį meną mūsų motinos yra įdėjusios didžiausią duoklę ir mums palikusios taip vertingus kultūrinius lobius.

Moterys savo tautiškumu rungtyniavo su kaimyninėmis tautomis: lenkais, rusais, vokiečiais. Ir juos nugalėjo. Kai daugelis mūsų dvarų, Lietuvos miestai, kunigaikščių rūmai ir net klebonijos pasidavė kitataučiams ir tapo jų tautiniais vergais, mūsų sodžiaus motinos nepasidavė. Tik joms mes turime būti dėkingi, kad lietuvių vardas dar iki šiol išliko ne tik istorijos lapuose, bet ir konkrečiame gyvenime.

Kilus karams, moterys taip pat padėdavo vyrams, juos rengdamos, gamindamos drabužius ir maistą, išlydėdamos ir skatindamos priešui nepasiduoti. Šie į karą išlydėjimo vaizdai yra labai dažnai minimi mūsų liaudies dainose. Motina verkia, išlydėdama sūnų, nori, kad jis grįžtų gyvas ir sveikas, bet svarbiausia, ji trokšta, kad sūnus parsineštų pergalę. Neretai moterys net padėdavo vyrams kautis ir su ginklu rankose, pvz. Pilėnų kautynėse. Vytauto Didžiojo laikais daug hero-

iškumo parodo Gražina ir kunigaikštienė Ona, kuri buvo beuokojanti net gyvybę, kad iš kalėjimo išgelbėtų savo vyrą Vytautą.

Bet būtų labai klaidingas motinos vaidmens supratimas, jei mes iš jos lauktume tik tokių heroiškių, nepaprastų žygių, kokius atliko kunigaikštienė Ona ar Pilėnų gynėjai. Motinos didumas ir heroiskumas glūdi jos kantriame, pastoviam kasdieniniame gyvenime; jos ašarose ir nemigo naktyse, gimdant, auginant, auklėjant ir į gyvenimą išleidžiant savo vaikus.

Būti didvyriu kelias minutes ar valandas yra mažiau, negu sąžiningai atlikti, niekieno nepastebimam, savo kasdienes pareigas. Už tą ištikimybę pilkai kasdienybei motina ir užsipelno daugiausia pagarbos. Minėjome kai kuriuos heroiškus motinų pavyzdžius, bet čia paminėsime dar heroiškesnius. "Time" žurnale buvo paduota statistika, ką vidutinės šeimos motina nuveikia per dvidešimt metų. Per tą laiką, minėto žurnalo teigimu, ji pabučiuoja savo šeimos narius 45.000 kartų, užtepa sviestu 175.000 riekučių duonos, nuskuta 87.600 bulvių, užado 10.400 kojinių, pakloja 29.200 lovų. Tai tik maža dalis tų kasdieninių motinos darbų, už kuriuos, kantriai ir gera intencija atliktus, be abejo, ji gaus nevystantį garbės vainiką amžinybėje, nes šiame gyvenime šie jos darbai dažnai nėra pastebimi ir tinkamai įvertinami.

Kaip praeityje, taip ir dabar, motina yra šeimos širdis, mūsų dvasingume termometras ir mūsų tautos ateitis. Kokios motinos, tokie vaikai, toks ir mūsų ateities likimas. Mes steigiamo organizacijas ir mokyklas, kad jose jaunimas išmoktų būti tikrais lietuviais, kilniais ir garbingais žmonėmis. Bet neužmirškime, kad svarbiausia organizacija yra šeima. Tautos gerovė ir moralė priklauso nuo šeimų. Visos

žmonijos ateitis yra šeimų rankose. Svarbiausias asmuo šeimoje yra motina — jos širdis. Tiesa, kad vyras yra šeimos galva, bet juk ir galva priklauso nuo širdies plakimo. Šeimos veidas yra panašus į motinos veidą. Iš vaikų elgesio gali spręsti, kokia yra motina. Motina saugoja namų židinį ir dvasinę ugnį. Ji yra tikėjimo šviesos saugotoja šeimoje.

Būtų neobjektyvu, jeigu galvotume, kad visos motinos yra idealios, tikros šventosios, tiesiog — įsikūnijęs kilnumas. Yra ir išimčių. Tikrai buvo klaikus tas vaizdas, kai, prie stalo mažam sūneliui šiek tiek prasikaltus, motina nesusivaldė ir visu smarkumu kirtu jam šaukštu į veidą, giliai sužeisdama. Vaikutis, apsipylęs krauju ir ašaromis, gana ramiu, bet labai grauždžiu balsu jai ištare: "Tu esi ragana!" Ar galima sakyti, kad tie maži žodžiai buvo nepagarba motinai? Ne, ji tik buvo pavadinta tikruoju savo vardu.

Žinoma, motina paprastai myli savo vaiką, stengiasi jį užauginti geru, kilniu žmogumi, bet ne visuomet pasiseka. Kartais užtenka mažos klaidelės, kurios jau paskui negalima atitaisyti. Blogais keliais nuėjęs vaikas yra didžiausia motinos tragedija. Kartą San Quentin kalėjime buvo vykdoma mirties bausmė jaunam 22 m. amžiaus žmogžudžiui. Spaudos atstovai klausinėjo nusikaltėlio motiną. Pro ašaras ji teįstengė nuolat kartoti šiuos žodžius: "Mažytis būdamas, jis buvo toks geras... Jie dabar jį nužudo... Jie nužudo mano gerą vaiką..." Gal ji dabar prisiminė jo kūdikystę, jo vaikystę, kai, jos glamonėjamas, jis linksmi čiauškdavo: "Mama, kai aš užaugsiu, aš tau nupirksiu visą pasaulį. Aš tave padarysiu karaliene!" O kokia laiminga tada buvo mama! Ji žinojo, kad viso pasaulio jai nenupirks, ji nemanė

būti karaliene, bet ji tikėjosi būti dar laimingesnė už karalienę, sūnus jai buvo didesnis turtas už visą pasaulį. Motina tikėjosi, kad jis bus kilnus, geras žmogus, kad apie jį visi kalbės, kad jis daug gero žmonijai padarys, kad jis bus jos pasididžiavimas. O dabar...

Kažin ar ji kaltino save už tai, kas įvyko? Bet jeigu būtų gerai pasiraususi po praeitį, po savo sąžinę, tai, be abejo, būtų radusi ką nors ir sau prikišti. Jei ne žiaurumą, tai gal per didelį gerumą ir nuolaidumą. Taip, motinos pareiga yra kilni, bet ir labai sunki, atsakinga. Motina turi nuolat mokytis būti gera motina, nuolat kvosti savo sąžinę, ar vaikų auklėjime eina teisingu keliu, ar gal reikia ką nors keisti, reformuoti, taisyti, kol dar nevēlu.

Tragediją motina pergyvena ir tada, kai sūnus ar dukra išeina iš namų kurti savo gyvenimo lizdo. Šią tragediją atvaizduoja ir mūsų liaudies daina: "Močiute, širdele, tai tau, tai tau — auginai dukrelę ne sau, ne sau..." Bet tokia jau motinos dalia. Ji gyvena ne sau, bet savo vaikams. Ji dirbo, vargo, plušo, skubėjo ir bėgo per gyvenimą, bet dabar, lyg tas estafetės bėgikas, turi perduoti gairelę savo vaikui, kad jis toliau bėgtų ir tą gairelę neštų. Jo laimėjimas bus drauge ir jos laimėjimas. Laimėjimas, jei ne šioje žemėje, tai amžinybėje.

Tikrai gražu, kad žmonija susiprato, pirmiau užmirštą motiną ištraukė iš tamsaus šešėlio ir parodė jos kilnumą bei vertę visam pasauliui, kuris šiandien jai po kojomis kloja pagarbos ir pripažinimo gėles. Bet vis dėlto gal dalinai tiesa, kad gerbiant ir vertinant motiną, kartais visai užmiršamas tėvas. Teisingai mes keliam motinos heroiskumą, auginant kūdikius, aukojant jiems daug rūpesčio valandų ir nemigo naktų. Tačiau nereikia užmirš-

LIETUVOS LAISVĖS SIEKiant (XI)

Priešaušrinė gadynė neiškrito iš dangaus. Ji turėjo taip pat savo gimdytojus. Kai kuriuos jų čia paminėsiu. Tai buvo kun. Strazdas - Strazdelis, kun. Liudvikas Jucevičius — Liudvikas iš Pakievio, vėliau metęs kunigystę, Dionizas Poška, Simanas Daukantas, kun. Antanas Mackevičius, ginklu mėginęs iškovoti Lietuvai laisvę, panaikinti baudžiąvą ir žemę išdalinti žmonėms. Vysk. Valančius, kun. Baranauskas, kun. Vienažindys dar prieš priešaušrinę gadynę pradėjo dirbti tautinį darbą ir paskui tęsė jį toliau. Šią nuopelną kunigams pripažino net toks atkaklus jų priešas dr. Jonas Šliupas.

Steponas Kairys pripažino dar vieną nuopelną kunigams. Jis rašo, kad 1905 m. Didžiajame Vilniaus seime "kun. Būčys, tardamas žodį jame dalyvavusių kunigų vardu, pasisakė už

nekraviną revoliuciją ir už Lietuvos autonomiją" (361 psl.). Būčio pasiūlymą priėmė visas Seimas. Čia turiu aitaistyti Kairio klaidą. Būčys kalbėjo ne kunigų vardu, bet krikščionių demokratų, kurie buvo susiorganizavę Seimo metu. Kr. Demokratų tarpe kunigų buvo nyki mažuma. Absoliuti- nė didžiuma buvo pasauliečiai. Krikščionys demokratai buvo sudarę seime didelę frakciją.

Steponas Kairys sunkiai iškošė dar vieną nuopelną bent kunigų daliai. "Į akį krinta", rašo jis, "jaunosios kunigijos atsiribojimas nuo senosios bent vienu atveju. Ji žadindama "lietuvystę", nugarą atsisuko lenkiškumui, dvarui ir bajorams". Kairys prisipažįsta, kad nėra skaitęs nei "Apžvalgos", nei viso "Tėv. Sargo". Ir vis dėlto padarė minėtą išvadą ir bendrai, neišstudijavęs reikiamos dokumentinės medžiagos, katalikišką srovę nupiešė tamsiausiomis spalvomis (352 psl.). Štai keli pavyzdžiai. "Kadangi klerikalų partija, savo atitinkama rezoliucija, yra retrogradiška (atžagareiviška) iš politiško, visuomenės ir tautos požiūrio, progreso ir kultūros darbe visuomet stato kliūtis ir, kovodama su kitomis partijomis, priėjo iki denunciacijos, suvažiavimas nutaria nevesti su klerikalais jokių bendrų reikalų ir kovoti su jų kenksminga įtaka". Šioj rezoliucijoj nepasakyta, kada ir kur minėta klerikalų partija griebėsi denunciacijos (338 psl.). "Kunigija tiek

ti ir tėvo didvyriškumo, diena iš dienos dirbančio sunkų darbą, kad šeima būtų soti ir laiminga. Jis dirba, atskirtas nuo šeimos džiaugsmo, nuo vaikų čiauškėjimo, kad jie džiaugtųsi, bet jis pats gana retai jais pasidžiaugti tegali. Žmonija ir tai suprato, pašvęsdama trečią birželio mėnesio sekmadienį pagerbti šiam kukliam didvyriui, savo paslėptu darbu teikiančiam šeimai džiaugsmą ir gyvenimą. Būtų gražu, kad, nelaukiant birželio, jau šiandien, kai vyras sveikins žmoną ir jai dėkos už viską, ji ir jam nuoširdžiai ištartų: "Ačiū ir tau!"

politiniu, tiek socialiniu atvejais rikiavosi tamsios reakcijos fronte" (362 psl.). "Didžioji dalis dvasininkijos nebuvo liaudies sąjungininkais" (363 psl.). "Sargiečiai nesikėsino nei į politinės krašto būklės esminį pakeitimą, nei į socialinės santvarkos perdarymą, piktai puldami tuos, kurie gyveno tomis "beprotingomis svajonėmis". Jei pažiūrėtume į ano meto dvasininkijos veidą apskritai ir ypač į bažnyčios vadovybę, tai jos galvosena ir jos socialinės simpatijos (bent daugumos) kryptis praaitin. Klerikalinė srovė savo visuma tuomet buvo geresniu atveju konservatyvi, blogesniu — sociališkai ir politiškai reakcinė" ("Lietuva budo", 364-5 psl.). Stambus mūsų socialistų lyderis A. Janulaitis rašė: "Jau ne kartą buvo rašyta D. B. ("Darbininkų Balse" 1905 m. nr. 4) apie mūsų kunigus, kurie pildo žandarų, šnipų ir išdavikų amatą. Jų skaitlius didina si ir dauginasi" (S. Kairio "Tau Lietuva" 137 psl.). Pridėjus jo kunigų vertinimą prie tokio pat jų S. Kairio vertinimo, turėsime pilną socialistų kunigų vertinimo vaizdą.

Turime čia du kunigų vertinimus — socialistų lyderių, S. Kairio ir A. Janulaičio, ir iš antros pusės — R. Vėbros, rašiusio savo studiją Lietuvoj bolševikų kontrolėje. Vertinimai nepalyginami. Vėbra nesigailėjo kunigams botago, bet jo vertinime yra daug šviesių prošvaisčių, daug objektyvumo. Jis, juos vertindamas, kreipė nemaža dėmesio į to meto aplinkybes. Socialistų gi vertinimui užteko sutanos. Ji viską nulėmė. Ji buvo svarbiausias dokumentacijos šaltinis ir kovos prieš kunigiją priežastis. Tačiau save išsiplakt už tokį pat nusikaltimą, kaip klerikalų, ne tik neišsiplakė, bet rado argumentų išsiteisinti. 1907 metais Krokuvoje vyko Lietuvos socialistų suvažiavimas. S. Kairio teigimu "tai buvo vie-

nas geriausiai paruoštų, labiausiai darbingų partijos suvažiavimų". Tame suvažiavime buvo svarstomas ir Lietuvos laisvės klausimas. Buvo nutarta "statyti demokratišką respubliką ir politiškąją Lietuvos autonomiją". Suvažiavime buvo dvi tendencijos: autonomistų ir federalistų, kurie reikalavo "savystovės demokratiškos respublikos, susidedančios iš Lietuvos, Lenkijos ir kitų šalių, paremtos ant liuosos federacijos". Laimėjo autonomistai. Rezoliucijoj buvo nurodytos autonominės Lietuvos kompetencijos. Jų tarpe nebuvo "seimo teisės leisti įstatymus ir nustatyti konstitucijos — svarbiausių suverenaus krašto pažymių". Suvažiavime dalyvavo pilnateisių delegatų 22, o balsavime dalyvavo 19. Už rezoliuciją balsavo 11, prieš 5 ir susilaikė 3. S. Kairys ilgai teisina balsavusius prieš rezoliuciją. Kairys baigia tokiu jų pateisinimu: "Tačiau, kad ir buvo partijoje nepriklausomybės priešų ir nedalomos Rusijos šalininkų, bet jų bent dalis tik dėl to buvo priešais, kad esamoje padėtyje nematė galimybių patikrinti Lietuvai nepriklausomybės, atseit, vadovautasi taktikos motyvais" (Kairio "Lietuva budo" 228-30 psl.). Tais pačiais taktikos motyvais ir kunigai vadovavosi, kai pasisakydavo prieš nepriklausomybę ar autonomiją šiuo momentu. Ir jie nematė galimybių patikrinti esamose sąlygose Lietuvai nepriklausomybės. O tačiau tie argumentai socialistams galima buvo naudoti, kunigams gi draudžiama. Du mastai. Quod licet Iovi, non licet bovi.

Visos čia minimos lietuvių politinės grupės, buvusios Pirmojo Didžiojo karo metu Lietuvoj, vieningai kovojo už Lietuvos laisvę. Kiek kitaip šį klausimą sprendė tos pačios grupės, atsidūrusios Rusijoje. Jos suskilo į du priešingus blokus: už nepriklausomybę ir prieš ją. Seime buvo šios grupių frak-

cijos: 1. Katalikų, 2. Kr. demokratų, 3. Nepartinių ir 4. Tautos pažangos. Jos balsavo už Lietuvos nepriklausomybę. Prieš ją balsavo 5. Santaros, 6. Liaudininkų, kurie tuomet buvo pasivadinę socialistais liaudininkais ir 7. Socialdemokratų. Tiesa, į Seimą buvo pakliuvęs ir vienas bolševikas — Rekašius. Bet jis pirmame Seimo posėdyje, išdrožęs charakteringą bolševikinę kalbą, iš Seimo išėjo. Tad pačioj kairiojoj salės pusėj pasiliko kariai. Karių Seime buvo apsčiai, bet ne visi telkėsi karių grupėje. Jų buvo beveik visose frakcijose. Vadovaujama Nagevičiaus karių grupė laikėsi su kairiaisiais, nepaisydama savo vado priešingo nusistatymo. Šiandien kairieji aiškina, kad jie taip pat buvę už nepriklausomybę. Bet kai kurie tuo tragiškuoju momentu įvykę faktai ką kitą sako. Sunku būtų pasakyti, ar visi, ar tik kairiųjų frakcijų dalis gerai suvokė skirtumą tarp vienos ir kitos rezoliucijos. Taip pvz. Zaskevičius, vėliau Lietuvos armijos generolas, pareiškė, kad nors jis esąs kitokios nuomonės, bet balsavęs už nepriklausomybininkų rezoliuciją, nes to reikalavę jo rinkėjai. Jis pats su kitais kairiaisiais apleido Seimo salę. Nagevičius su kitais 3 kariais pasitraukė iš savo vadovaujamos karių grupės ir perėjo prie pačios dešiniausios katalikų frakcijos, kuri oficialiai vadinosi lietuvių tautos katalikų frakcija. Bet svarbiausias buvo M. Sleževičiaus tartas žodis prieš apleidžiant Seimo salę. Jis tarp kita ko pareiškė iš tribūnos: "Jei mes statysim tik apsisprendimo reikalavimą, tai rusai manys, kad mes dar patys nežinome, ko norime. Reikia reikalauti apsisprendimo ir nepriklausomybės". Šie faktai galutinai užkerta kelią kairiesiems skelbti abi rezoliucijas savo turiniu esminiai nesiskiriančiomis.

Jeigu kunigija ir katalikai pasaulie-

čiai, kairiųjų vadinami klerikalais, dirbo išvien su visomis kitomis politinėmis grupėmis kovoje už Lietuvos nepriklausomybės atstatymą ir dabar dirba kartu su jomis Lietuvos išlaisvinimo darbą, tai kyla klausimas, iš kur atsirado kairiuosiuose ta kunigijos ir katalikų neapykanta bei jų ujimas. Steponas Kairys baigia savo "Lietuva budo" šiais žodžiais: "Socialistinis Lietuvoje sąjūdis... neklysiu pasakydamas, kad kaip tik jis daugiausia bus padaręs aname laikotarpyje, kad Lietuva tinkamai pasiruoštų pirmajam jos bandymui laisvę atgauti" (367 psl.). Čia reiktų ieškoti tiems liūdnieiems faktams šaltinio. Be abejo, nepasiliko be įtakos ir tos to meto kovos tarp katalikų ir socialistų. Bet svarbiausia priežastis — pretenzijos iškilti į pirmas vietas. Tų pirmų vietų jiems nieks ir neginčija, kur jie jas pelnė.

Tautos susiskirstymas skirtingomis politinėmis grupėmis — ne vienos dienos darbas. Lietuvių tautoje jis prasidėjo dar toli prieš priešaušrinę gaidynę. "Aušra" (1883-1886 m.) dar buvo visų patriotų laikraštis. Joje tilpo visų politinių nusistatymų žmonės. Gal dėl to J. Totoraitis ją vadina "tėvynės meilės laikraščiu" (J. Totoraitis, "Lietuvos atgimimas", Čikaga, 126 psl.). Po "Aušros" jau pradėjo dygti srovinė spauda: "Varpas" (1889-1906 m.), davęs demokratų partiją, iš kurios išniro valstiečių sąjunga ir potencialiniai liaudininkai; "Žemaičių ir Lietuvininkų Apžvalga" (1890-1906 m.) ir "Tėvynės Sargas" (1896-1904 m.) — potencialinių krikščionių demokratų laikraščiai; "Darbininkų Balsas" (1901-1906 m.) — socialdemokratų laikraštis. Beveik tuo pačiu metu pradėjo kurtis ir politinės partijos. Socialdemokratų partija susikūrė 1893 m., o savo programą paskelbė 1896 m.

Liaudininkai pasirodė su savo programa 1902 m., o Krikščionys demokratų — 1904 m. Tai jauniausia partija, bet ji aplenkė visas senesniąsias. Liaudininko Petro Rusecko teigimu, "Tėvynės Sargas" spaudos draudimo gdynėj kai kurį laiką (visą savo gyvenimą, M.K.) buvo labiausiai paplitęs laikraštis ir, liaudį šviečiant bei tautišką sąmonę žadinant, suvaidino žymų vaidmenį. Jis tai rašė Lietuvos Šaulių sąjungos leidiny Lietuvos nepriklausomybės 10 metų sukakčiai paminėti 1928 m. savo straipsnyje "Lietuvos nepriklausomybės idėja iki Didžiojo karo". Tame pačiame straipsnyje štai ką Petras Ruseckas rašo: "Pirma politiškoji Lietuvos organizacija, kuri ryškiai į savo programą įrašė Lietuvos nepriklausomybės idėją, buvo Lietuvos socialdemokratų partija. Padarė ji tai Vilniuje 1896 metais gegužės mėn. Tačiau partija tos idėjos grynu pavidalu išlaikyti nesugebėjo; jau kitais metais atsisako nuo aiškos Lietuvos nepriklausomybės, aptemdindama ją federacija su kitomis tautomis". P. Ruseckas čia paduoda ir to nusileidimo priežastį. "Kai tais laikais buvo nustelbta nepriklausomybės idėja autonomijos idėja, kalta čia pašalinė įtaka: demokratiški bei revoliuciniai tų laikų Rusijos sluoksniai buvo griežtai nusistatę prieš bet kokią, o ypač Lietuvos, separaciją, aiškindami, kad atnaujintoj Rusijoje būsią visiems gera, o Lietuvos nepriklausomybės pageidavimas esąs tik... šovinistinis ir reakcinis". Ta Rusecko nurodyta priežastimi sunku patikėti. Socialdemokratai kovoje už savo idealus visuomet rodė daug drąsos ir pasišventimo. Kas jiems nepatiko ir prieš tai negalėjo kovoti viešumoje, kovojo pogrindyje. Čia gi jie be kovos pasidavė ir pasuko į kitas vėžes. Tikroji to pasukimo priežastis buvo raudonosios Rusijos revoliucijos sluoks-



Rasa Arbaitė

Mokytoja

nių teigimas, kad atnaujintoj Rusijoje visiems bus gera gyventi, jaučiau negu nepriklausomaj ar autonominėj Lietuvoj. Ir jie apsisprendė pasilikti atnaujintoj Rusijoje. Kalbu čia apie socialdemokratus, pirmo didžiojo karo metu buvusių Rusijoje. Kad jie pirmieji įrašė į savo programą Lietuvos nepriklausomybę, tai jiems garbė. Tai yra jų stambus nuopelnas. To nuopelno niekas jiems neneigė ir dabar neneigia. Tik labai gaila, kad jie to savo nusistatymo neišlaikė iki galo.

Lietuvos politinės grupės negali pasigirti savo sugyvenimu. Dažnai tarpusavy kovojo dėl menkniekių. Bet reikia džiugiai pripažinti, kad kur iškildavo Lietuvos laisvinimo reikalas, jos lengvai surasdavo bendrą žodį ir bendrą veiksmą. Niekad Lietuva negyveno tokių sunkių laikų, kaip gyvena dabar. Tad dabar tas bendras žodis ir bendras veiksmas keleriopai reikalingesnis, negu ankstyvesniais laikais. Nesuradus jų, tapsime raudonojo bolševikinio okupanto talkininkais.

RŪPIMIEJI KLAUSIMAI

ANTANAS PAŠKUS

KRIKŠČIONIŠKOSIOS MORALĖS SĄMYŠIS

(ATGIMIMAS AR NUOSMUKIS?)

Regis, dar taip neseniai mūsų mintijimo ir veikimo kategorijos buvo tokios aiškios. Žinojome, kas gera ir kas bloga; kur tiesa ir kur klaida; kas leista ir kas neleista; kuo tikėti ir kuo netikėti; ką sekti ir kam pasipriešinti. Supratome, kas mūsų priešas ir kas draugas; kas patriotas ir kas išdavikas; kas griovėjas ir kas statytojas. Skyrėme principus nuo sąžinės balso, amžinuosius Dievo įstatymus nuo laikinųjų žmonių patvarkymų. Mokėjome, rodos, ir Kūrėją šlovinti, ir kūriniui tarnauti, miestų žibintais pasinaudoti ir dangaus žvaigždėmis pasekti. Dar vakar žemiškos kelionės tikslas buvo toks aiškus, o šiandien mūsų būsenos ir elgsenos linijos visiškai išsityrynė. Dar vakar žemės piligrimų žvilgsniai buvo tokie ryškūs ir žingsniai tvirti, o šiandien mūsų galvas apgaubė maišaties rūkai ir kojas sukaustė neryžto pančiai. Dar vakar juokėmės iš Nietzsche pamišėlio klausimų, o šiandien jau ir mes juos baimingai kartojame: "Kur dabar lekia pasaulis? Kur lekia mes? Tolyn nuo saulį? Argi nesimėtome į visas kryptis: pirmyn, atgal, į šalis? Ar iš viso bepaliko kokia nors kryptis aukštyn ar žemyn? Ar neklajojame, lyg begalinėj tuštumoj paklydę? Argi nejaučiame tuščios erdvės kvapo? Ar nepasidarė šalčiau? Ar vis didesnė ir didesnė nakties tamsa nesileidžia ant mūsų?"

Iš tiesų, krikščionių gyvenimas ir mąstymas kartais nebesiskiria nuo užmušusiųjų Dievą žmonių gyvenimo. Jei taip, tai pagrįstai kyla klausimas, ar dabartinis sąmyšis Romos krikščionybėje nėra jos moralės nuosmukio ženklas. O gal dabartinį sambrūzdį galima laikyti tobulesnės moralės gimdymo skausmais? Ieškant į šiuos klausimus atsakymo, reikėtų visų pirma panagrinėti moralės sklaidos plotmes ir jos individualinį bei bendruomeninį vystymąsi. Etinio brendimo teorijos šviesoje bus galima lengviau suprasti šiandienos maišatį ir atspėti jos kryptį.

TRYŠ MORALĖS PLOTMĖS

Psichoanalitinės teorijos išvalgų dėka etinio brendimo dinamika pasirodė naujoje šviesoje. Nei protinio pajėgumo, nei dorinio jautrumo žmogus iš karto neišsigyja. Asmeninė subrendusi sąžinė reikalinga biologinių, psichologinių bei socialinių (bendruomeninių) pamatų. Nuo šių pagrindų, kitų ir savo pastangų dėka, individo moralinė sklaida pereina įvairius laipsnius. Kai kurie teologai (Louis Monden) moraliniame žmogaus brendime išskiria tris plotmes: *instinktyvinę*, *humanistinę* ir *krikščioniškąją*.

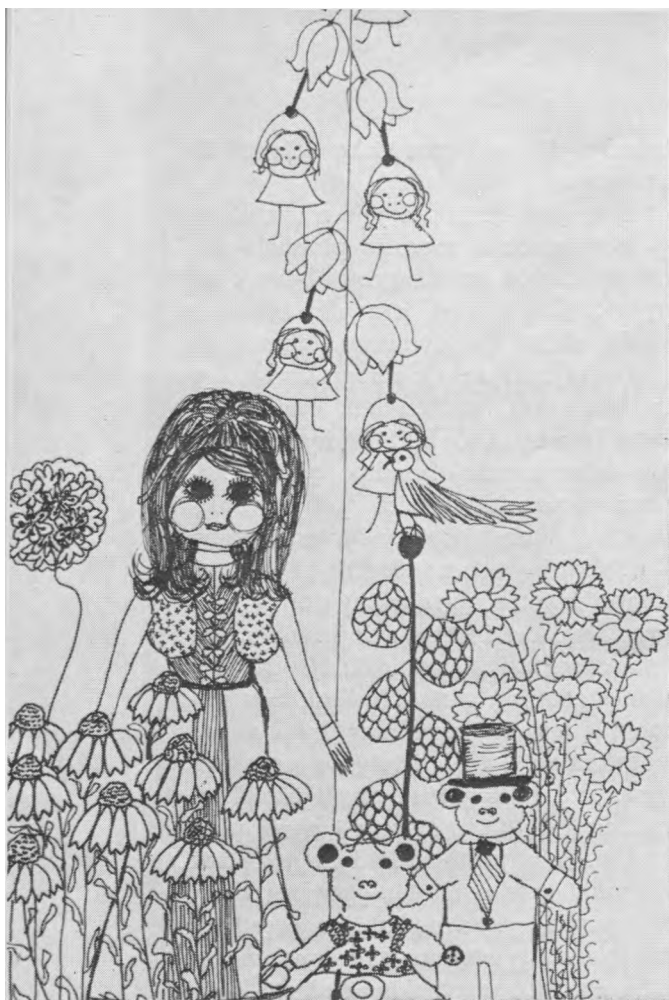
Instinktyvinės doros plotmėje žmogui vadovauja išorinės normos. Įsakymai, įstatymai bei draudimai sulauko

savanaudiškų ir gyvuliškų potraukių prasiveržimą. Tiesa, tos aplinkos normos dar vaikystėje yra perkeliamos į vidų — "pasisavinamos", tačiau konfliktas tarp įstatymų ir instinktyvių polinkių neišnyksta. Įstatymais uždėtos pareigos ir draudimai pasilieka individui svetimi, jo egoistiniams potraukiams priešingi dalykai. Dėl to individas norėtų prieš šias jam svetimas normas maištauti, jomis atsikratyti, įsakymų neklausyti. Tačiau sankcijų, tai yra bausmės, baimė jį nuo to maišto sulaiko. Taigi, šioje plotmėje baimė ir yra centrinis doros elementas. Sąžinė čia taip pat nėra proto sprendimas, bet instinktyvus išpėjimas: "Nedaryk, nes būsi nubaustas". Tokios dorovės jausmo vedina motina, pavyzdžiui, bus linkusi nenormalaus kūdikio gyvybę nutraukti. Tik įstatymo baimė ir tebus vienintelė instinktyvinio potraukio kliūtis. Jeigu egoistinis polinkis bus stipresnis negu sankcijų baimė, tai "laimės" vardan motina savo luošą kūdikį nužudys. Motinos "sąžinės balsas" priklausys nuo aplinkos reakcijos. Jei teismas ir viešoji opinija ją pasmerks, tai ji suklups, kaltės jausmo slegiama. Priešingai, jei teismas ir visuomenė ją išteisins, ji ne tik nesijaus kalta, bet savo veiksmu net didžiulis, kad "motiniški" jausmai nugalėjo įstatymą. Iš tiesų, šiame doros laipsnyje aklaui sekama įsakymus. Visa, kas atitinka įsakymus bei papročius, yra dora, o kas jiems prieštarauja — nedora. Išorinis įstatymas tampa galutine doros norma. Pvz. šitame doros laipsnyje Dostojevskio inkvizitorius gali leisti žmonėms nusidėti, nes jo valia infantiliškiems krikščionims ir yra galutinė gėrio ir blogio norma. Instinktyvinėje moralės plotmėje dora ir laisvė viena kitai prieštarauja. Dora atima individo laisvę, o laisvė sunaikina jo dorą. Čia individas gali būti

moralus ir nelaisvas arba laisvas ir nemoralus.

Antrojoje vadinamojoje natūralinės — humanistinės moralės plotmėje doros ir laisvės priešingybė beveik išnyksta. Čia išorinė įstatymų kontrolė virsta vidine savivalda. Pajuntama, kad įstatymas ne tik žmogų varžo, bet ir išlaisvina asmenybės ugdymui. Suprantama, kad įstatymas siekia visuomenės bendro gėrio, kuriam egoistiniai tikslai privalo nusilenkti. Asmuo, kaip nepakartojamas Dievo kūrinys, o ne išorinis įstatymas, tampa konkrečių veiksmų dorine norma. Taigi, ne instinktyvinė baimė, bet asmeninė sąžinė natūralinėj dorovėj užima centrinę vietą. Nusikaltimas pirmoje eilėje išgyvenamas kaip savęs pažeidimas, o ne įstatymų peržengimas. Pvz. ši dorovės laipsnį pasiekusi motina jau kitaip žiūrėtų į nenormalų kūdikį. Ji pripažintų, kad ne jos teisė nutraukti sau patikėtos gyvybės siūlą. Ji suprastų, kad ne jai nuspręsti, ar žmogaus gyvenimas turi prasmę. Ji žino, kad ji yra atsakinga už šio kūdikio gyvybę ir laimę. Tiesa, jos ir laimės sąvoka bus kitokia — nematuojama turto, pasisekimo ar populiarumo normom. Jei vis dėlto ji autentiškam žmogiškumui nusikalstų ir vaiko gyvybę užgesintų, jaustųsi kalta, nors teismas ją ir išteisintų, nors viešoji nuomonė ją ir heroja padarytų. Juk šiame laipsnyje ne įstatymai, ne aplinkos nuomonė, bet asmens sąžinė yra galutinis teisėjas. Šioje plotmėje asmuo jau turi savo tikėjimą ir savo moralę.

Krikščioniškoji moralė jau yra pats tobuliausias dorinio išsiskleidimo laipsnis. Jame tarp įstatymo ir žmogaus polinkių nebelieka jokio prieštaravimo. Ši krikščioniškosios moralės pakopa tiksliai išreiškiama šv. Augustino žodžiais: "Ama et fac, quod vis —



Rasa Arbaite
Nykštukų princesė (grafika)

Mylėk ir daryk, ką nori". Čia meilei ir laisvei nėra ribų. Juk meilė atskleidžia žmogų kitiems. Meilė siekia laisvę įprasminti gėriui. Krikščioniškojoje moralėje žmogus perkeliamas į dieviškosios meilės intymumą. Šis Dievo ir žmogaus intymumas ir tampa vienintele doros norma. Moralinis išsipareigojimas virsta jau ne išsipareigojimu, bet pašaukimu. Sąžinė šioje plotmėje yra pati meilė, parodanti, kurie veiksmai padės ir kurie kliudys jos augimui. Taigi, ne tiek protinis, natūralus įžval-

gumas, kiek artumas su mylimuoju ir bendravimas su juo jausmu bei galvojimu darosi doros rodiklis. Jeigu pirmame doros laipsnyje sankcijų baime, o antrame asmens savivertę laikėme esminiais elementais, tai Kristaus meilė yra krikščioniškosios moralės širdis. Užgesinus net pragaro ugnį ir sugriovus dangaus pilis, tai yra, panaikinus ir pragarą, ir rojų, vis tiek krikščioniškosios moralės žmogus mylės Dievą. Panaikinus baudžiamuosius kodeksus, kalėjimus ir policiją, vis tiek krikščioniškosios moralės žmogus ir žmogų mylės. Užtat ir anoji luošo kūdikio motina šioje doros plotmėje, Kristaus meilės artume, suras jėgų pasišventimui ir prasmingai motinos aukai.

Šioje vietoje pravartu prisiminti, kad moralės sugrupavimas į sluoksnius ar laipsnius neliečia metafizinės žmogaus sąrangos. Siela, protas, sąžinė, malonė nėra nei dalinamos, nei laipsniuojamos tikrovės. Jos pradeda egzistuoti jau pačiu žmogaus atsiradimo momentu (malonė — krikšto momentu). Bandėme dorą skirstyti į pakopas, remdamiesi žmogaus psichine patirtimi bei jo veiksmiais. Bet ir vėl turime prisiminti, kad tie moralės sluoksniai nėra vienas nuo kito hermetiškai atskirti. Jie visi sudaro žmogiškos patirties formas. Žmogaus psichinis gyvenimas nėra išimtinai nei dvasinis, nei instinktyvinis — juslinis. Religinis elementas asmenybėje taip pat neegzistuoja nepriklausomai nuo dvasinės ir nuo juslinės dimensijos. Psichinis žmogaus brendimas visuomet prasidės žemutiniame jusliniame sluoksnyje, pereis dvasinę savisklaidą ir pasieks (jeigu iš viso pasieks) savęs atsidavimo viršūnę meilėje. Pagaliau moralinis brendimas iš savęs neseka nei chronologinio amžiaus, nei profesinio išsilavinimo, nei rango (bažnytinio ar pasaulietiško), net nei šven-

timų. Galima užtikti mokytų pasauliečių, vienuolių, kunigų, monsinjorų, vyskupų, vegetuojančių tik pirmojoje doros pakopoje, o paprastas žmogelis gali tave sužavėti krikščioniškosios moralės spindesiu.

MORALINIS BRENDIMAS

Doriniam, kaip ir bet kokiam kitam augimui reikia tinkamos aplinkos ir (asmeniškų) pastangų. Vaikystės amžiuje aplinka suvaidina lemiamą vaidmenį žmogaus asmenybės, taigi ir moralės, išsivystyme. Tėvų kontroliuojamas, vaikas išmoka save kontroliuoti. Tėvų šiltai mylimas, pradeda ir kitus mylėti. Tėvų tikėjimas uždega ir vaiko širdelę. Tėvai tampa vaikui gėrio ir blogio šaltiniu. Vėliau mokykla, Bažnyčia, visuomenė ir net valstybė įsijungia į jauno žmogaus ugdymą. Per jas vaikas išgyja žmogiškąsias bei dieviškąsias vertybes. Be vertybių asimiliacijos žmogus negali tapti žmogumi.

Vaikystėje doros normos dar tebėra šalia asmens, aplinkoje. Aplinka, ypač tėvai, nustato, kas gera ir kas bloga, kas leista ir kas neleista, kuo tikėti ir kuo netikėti. Vaikas iš baimės ar iš noro tėvams įtikti perima tas normas. Bet tos normos dar nėra jo. Jis jų nesupranta, jis nepajėgia nei jų atmesti, nei kitų pasirinkti. Bręstant dorinių vertybių suasmeninimas darosi neišvengiamas dalykas. Vadinamoji superego (instinktyvinė) dora privalo virsti ego (asmeninė) morale. Moralinis brendimas neturėtų atsilikti nuo intelektualinio, t. y. iš instinktyvinės pakopos privalėtų pereiti į asmeninę. Šiam tikslui pasiekti yra reikalinga protinio pažinimo galia ir su ja susijusi laisvė. Tik informuotos kritikos svarstyklėmis pasvertas vertybes individas gali pavadinti savomis. Toks

idėjų bei principų kritiškas peregžaminavimas, būtinas išgyti asmeninei doriai, prasideda brendimo amžiuje. Šiame laikotarpyje ir autoriteto, ir asmeninės laisvės (nepriklausomumo) konfliktas pasiekia aštriausią įtampą. Šiame laikotarpyje vaikas virsta vyru. Tiesa, ne visiems žingsnis į vyrus bus vienodas. Vieniems jis būna nepakečiamai skaudus, kitiems nepastebimai lengvas. Tai priklauso nuo ankstyvesnės vaiko patirties. Jeigu jis buvo traktuojamas kaip asmuo, jeigu juo buvo pasitikėta, jeigu jis tėvų pavyzdžiu išgijo pagarbą žmogui ir meilę Kūrėjui, tai revoliucija nebus reikalinga. Jau nuolis nepakeis savo gyvenimo krypties. Jis pasiliks ištikimas tėvų pagrindiniams idealams bei tradicijoms. Priešingai, jeigu jam nebuvo rodyta pasitikėjimo, jeigu į jo nuomonę, interesus bei rūpesčius nebuvo kreipta dėmesio, jeigu jis buvo traktuojamas kaip tėvų nuosavybė, tai asmens nepriklausomybei iškovoti bus griebiamasi revoliucijos. Tada tėvų vertybės bei tradicijos virsta griuvėsiais. Dažnai, bet ne visada, toks radikalus išorinių varžtų sutraukymas veda prie moralinio nuosmukio, t. y. savanaudiškų polinkių išsiveržimo. Kartais ir idealo vardan asmenybės augimo delicti individas yra priverstas pralaužti kieto autoriteto sieną. Nes tik vidiniai laisvas individas gali pasiekti aukštesnįjį dorinės sklaidos slenkstį.

Visų žmonių intelektualinis bei etinis vystymasis vyksta pagal tą liniją. Visi be išimties pradeda nuo etinės dresūros. Visų egoistinius instinktus turi pažaboti įstatymų varžtai. Atrodo, kad ir visos žmonijos moralinis (ir intelektualinis) brendimas eina tuo pačiu keliu. Todėl nė ji negali išvengti krizių, minties ir veiksmo maišačių. Joje taip pat vyksta nuolatinis konfliktas tarp institucinio autoriteto ir as-

mens laisvės. Jau prieš dvidešimt metų protestantų rašytojas Walter Nigg įspėjo, kad pagrindinė modernių laikų žymė yra maištas prieš autoritetą. Šiandien pasipriešinimu autoritetui užsikrėtė ir Romos katalikai. Darsi įspūdis, kad jie kartais pikčiau maištauja, negu jų broliai pagony. Laisvė tapo ne tik dabarties žmogaus, bet ir krikščionio problema. Koks paradoksas! Meilės, taigi ir laisvės, religijos sekėjai pasigedo laisvės! Kodėl?

Gal būt, pagrindinė katalikiškojo bruzdėjimo priežastimi reikėtų laikyti per ilgai užsitęsusį paternalizmą krikščionybėje. Paternalistinėje sistemoje autoritetas, lyg šeimos tėvas, aprūpina savo pavaldinius (vaikus) ir prižiūri jų elgesį. Paternalistinė nuotaika paprastai linksta į stagnaciją, į esamos padėties išlaikymą. Prisirišama prie vienos filosofinės sistemos, prie vienos kultūros, prie vienos politinės ar ekonominės struktūros. Užuoat drąsiai ėmusis sprendimų, laukiama, kol kiti kelius išbandys. Užuoat visur ieškojus tiesos, puolamasi medžioti klaidų. Užuoat savo "vaikus" paskatinus išeiti į pasaulį, stengiamasi juos uždaryti getuose, kad būtų galima apsaugoti nuo pavojų. Aplamai paternalistinis konservatizmas veda į dvasinį sustingimą. Argi bereikia todėl stebėtis, kad kai kurie išvalgesni protai praranda kantrybę? Be to, prisiminus sistemos piktnaudojimus, bus suprantama, kodėl priešautoritetas nusiteikimas kai kur įgavo net keršto formas.

Praėjusiame šimtmetyje buvo vis labiau ir labiau akcentuojamos kūdikiškos dorybės, žiūrint su nepasitikėjimu į suaugusio žmogaus dorybes. Per dažnai buvo šauktasi išminties, kad tik jaunus žmones būtų galima ilgiau išlaikyti tėvų gūžtose. Nusizeminimas paverstas į karikatūrą — silpnadvasišką bailumą. Paklusnumas

— į vergystę. Skaistybė — į angelizmą. Artimo meilė — į perdėtą rūpestį nieko niekada neįžeisti. Savęs išsižadėjimas — į masochizmą. Tuo tarpu suaugusio žmogaus dorybės, kaip garbė, ryžtas, socialinė atsakomybė, tiesus nuoširdumas, savimi pasitikėjimas, sprendimo bei veikimo savarankiškumas, sveikas polinkis rizikai, buvo gerokai apleistos. Bet be jų individas negalės pasiekti subrendusios dorovės laipsnio.

Paternalizmas glaudžiai siejasi ir su vadinamuoju legalizmu, kuris moralę suveda į paklusnumą išoriniam įstatymui. Veiksmas bus geras, jeigu tik jis atitiks įstatymą. Tačiau tokia pažiūra ugdo perdėtą savimi pasitenkinimą ir puikybę. Jeigu tik pasielgiau "pagal taisykles", nėra reikalo sau prikaišioti, nesvarbu, kokios bebūtų mano veiksmo pasekmės. Legalizmas taip pat įdeda į rankas gatavą mastą kitų moralei matuoti. Visi, kurių veiksmas nukrypsta nuo įstatymo, yra blogi žmonės. Užtat "ačiū tau, Dieve, kad aš ne toks, kaip anas". Aš aukoju dolerį bažnyčiai, klausau šv. mišių sekmadieniais, meldžiuosi vakarais, laikau šeštąjį Dievo įsakymą... Taigi, nėra ponas Dievas negali man priekaištauti.

Pagaliau moralinis auklėjimas legalizme remiasi bausmės grasinimu. Čia nėra moralinio idealo, iš kurio žmogus galėtų pasisemti stiprybės gyvenime sutiktoms kliūtims nugalėti. Moralinė pažanga ižiūrima rūpestingame įstatymų vykdyme ir tiksliaje jų apibrėžime. Iš tikrųjų, dorinė pažanga yra galima tik žmogaus sąžinėje. Doros genijai (šventieji) toli, toli pralenkia įstatymų reikalavimus. Gaila, kad iki pat paskutiniųjų laikų katalikų moralėje vyravo legalizmas. Daugiau buvo akcentuojamas blogio veikimas, negu gėrio siekimas, labiau

buvo pabrėžiama pragaro baimė, negu dangaus meilė. Iš tiesų, legalizmas gali lengvai virsti moralinės pažangos kliūtimi. Jis laiko žmogų pririšęs prie instinktyvinės doros slenkščio. Kaip tik personalizmo pagautas krikščionis šiandien ir siekia tuos raiščius nutraukti. Juos nutraukus, individui atsivers dvi galimybės: savanaudiškas egoizmas (etinis nuosmukis) arba atviras altruizmas (etinis atgimimas).

Kokią doros laipsnį žmonija bepasiiektų, dialektinė įtampa tarp įstatymų ir asmens, tarp tvarką saugojančios institucijos ir laisvės siekiančio individo vargu ar išnyks. Įstatymo ir laisvės konfliktas paeina iš abiejų (įstatymo ir žmogaus) prigimčių. Žmogus visuomet pasiliks dvilypė gėrio siekianti ir į blogį palinkusi būtybė. Todėl jam visuomet reikės moralino įstatymo ramsčio, kad, idealizmui blėstant, silpnumo ir nevilties valandomis turėtų kuo pasiremti, išpildydamas bent įstatymų reikalaujamą moralinį minimumą. Savanaudiškumas visuomet susikirs su bendruomenės įstatymais. Pagaliau patys įstatymai savyje turi nemažą reliatyvumo dozę. Pergamentuose surašytos ar akmenyje iškaltos bendros taisyklės greit virsta sukalkėjusia abstrakcija. Tuo tarpu gyvenimas vietoje nestovi. Tokiu būdu įvairūs įsakymai bei taisyklės pamažu praranda kontaktą su vis besikeičiančia žmogiška tikrove. Pats įstatymų formulavimas taip pat yra reliatyvus. Jis priklauso nuo kultūrinės aplinkos, kalbos, filosofinės sistemos ir t.t. Taigi, ir šia prasme įstatymas reikalauja nuolatinio apgryninimo, nuolatinio keitimo. Šiam tikslui pasiekti reikalingas tam tikras lankstumas, laisvė ir tolerancija. Įstatymus saugojanti institucija privalo palikti erdvės ir nuomonių skirtumui, ir konfliktui, ir net pasipriešinimui. Įstatymais sukaustyta



Rasa Arbaitė
Čigonės (grafika)

statinė bendrija, kokia ji bebūtų, pasaulinė ar religinė, anksčiau ar vėliau vis tiek susprogs. Užtat J. Leclercq tiksliai krikščionis moko, kaip išvengti tragiškų pasekmių: "Priimti, kad keičiasi visa, kas turi keistis, leidžia imtis pakeitimų, kurių gyvenimas reikalauja, ir tai yra vienintelė priemonė išvengti katastrofų" (Cituota iš J. Girmiaus "Istorinė krikščionių atsakomybė", 1964, 70). Ačiū Dievui, kad Bažnyčia sulaukė popiežiaus su tokia vizija. Kitaip — maišatis galėjo virsti revoliucija.

(Bus daugiau)

KNYGOS

NIJOLĖ JANKUTĖ

POETAS PILNATIES ŠVIESOJE

Tur būt, reta knyga turi taip tinkantį vardą, kaip "Poezijos Pilnatis", B. Brazdžionio kūrybos rinktinė, išleista 1970 m. Los Angeles.

Nuo seniausių laikų pilnatis lietuviui reiškė ne tik grožio ir šviesos sklidiną mėnulio fazę, bet ir visų žmoniškųjų pastangų vaisių bei kūrybinę viršūnę. Tad mūsų didžiojo poeto kūrybos rinktinė, taip tiksliai pavadinta "Pilnatim", toli prašoka leidinio ribas. Ši knyga – tai gausus kūrėjo dvasios derlius, išaugintas ir subrandintas per ilgą metų eilę. Subrandintas ir surinktas į kluoną, o kluono durys plačiai atvertos kiekvienam lietuviui įžengt, gėrėtis ir pasisemt pilnom rieškučiom gyvastingo poezijos grūdo. Nes poetas – lietuvių poetas – laimėjo ar nelaimėjo, džiaugsmo ar liūdesio, pradime ar viltyje. Tai šaukia ("Šaukiu lietuvių burtis prie lietuvių..." 223 psl.), tai guodžia ("Aušra tekėjo ir užgeso, bet tėviškės dangus dar ne..." 219 psl.), tai bara ("O aš maniau, kad būsim mes kaip plienas, o aš maniau, kad bus gana klaidų..." 235) poetas lietuvių, bet myli ir sielojasi dėl jo labiausiai ("Tavęs, lietuvi, ieškau ateityje ir gimstantį gyvenimui regiu..." 235 psl.). Todėl Brazdžionio poezija, kaip anų laikų Maironio, iš knygos lapų greit įžengė į širdis ir lūpas, pasilikdama ten – dainuotine, sakytine, numylėtine...

Pavartęs "Poezijos Pilnatis" lapus, kiekvienas nustebės, kiek ten eilėraščių, kuriuos girdėjo, kaip dainas ir giesmes, dar prieš žinodamas, kieno jie parašyti. Kiekvienas čia ras eilėraščių, daug kartų skaitytų, mintinai išminktų, deklamuotų, ras žodžių, kurie žavėjo, pranašavo, guodė... Tokiu poezijos populiarumu gali didžiuotis tik dideli poetai, o toks yra Brazdžionis.

♦ ♦ ♦

Jau su "Amžinuoju Žydu" (1931) B. Brazdžionis atvėrė lietuvių poezijai naujas gelmes, kuriose vakarietiškas modernizmas darniai pynėsi su liaudies dainų motyvais ir Senojo Testamento didingais įvaizdžiais. Jau nuo pirmųjų rinkinių Brazdžionio poezija pasižymėjo biblijiniais elementais. Jie poetui netarnavo, kaip įmantri poza, bet plaukė su jo lyrika, kaip nuoširdžiai išgyventa ir išjausta tiesa. Majestotiškame Biblijos pavėsy Brazdžionis pasiekė poetinės kultūros aukštumas, sukurdamas ne vieną meistriškos formos ir gilios minties eilėraščių.

Be religinio, Brazdžionio lyrikoj labai ryškus žmogaus motyvas. Klystančiu ir atgailaujančiu, džiūgaujančiu ir sielvartaujančiu, pilnu gyvybės ar žengiančiu mirtin, sielojasi poetas žmogumi, išgyvendamas kartu jo nuodėmes ir atgailas. Dideli žmogaus priešingumai, jo kuriančios ir griauančios galios, Brazdžionio lyrikoje aidi

skambiais garsais. Poeto mąstymai apie žmogaus gyvenimą ir mirtį dažniausiai susieti su universaliuoju žmogumi, tuo per pasaulį keliaujančiu "Jedermann". Visuotinio, amžinojo žmogiškumo temomis Brazdžionis yra sukūręs puikių eilėraščių ("Amžių keleivis", 327 psl., "Žemės karalius", 329 psl., populiarusis "Per pasaulį keliauja žmogus", 166 psl.).

Tačiau, dainuodamas apie apibendrintą žmogų ir žmoniją, poetas niekada nepasidaro abejingas savo tautai ir savo tautiečiui. Jo kūryba — gili meilė Lietuvai bei lietuviui manifestas, tai triumfališkai skelbiantis krašto istorijos garbę, jo grožį ir gajumą, tai sielvartaujantis jo nelaimėse, tai pranašo balsu grąsinaš ydingam žmogui, valdžiai ar visuomenei. Gilus poeto žodis, vilties ir jėgos kupina patriotika, pasitikėjimas Apvaizda ir tikėjimas žmogumi, neliko Lietuvoje be atgarsio. Brazdžionis tapo visos tautos POETU. O tokį titulą nusipelno reti kūrėjai.

* * *

Lietuvių poezija Brazdžionio įtaką pradėjo jausti su jo "Krintančiomis Žvaigždėmis" (1933). Ta įtaka augo ir stiprėjo taip, kad greitai laiku susidarė net visa Brazdžionio stiliaus mokykla, suformavusi eilę nepriklausomos Lietuvos poetų.

Tačiau Brazdžionio poezija nepasilikė uždarame literatūroje. Nepakartojama ir dramatiška savo kontrastais tone, turiny ir formoj, kur subtilus poeto žodis persimaino į griaudžiantį pranašo balsą, kur grožio ir gėrio vizijos pinasi su kataklizmose merdėjančio pasaulio agonija, pasklido ji po kraštą žavėdama, sukrėsdama ir stebindama visus.

Pirmąjį rinkinį, "Baltąsias Dienas", sekė kiti, vis stiprėjantys rinkiniai ("Krintančios žvaigždės", "Ženklai ir

Stebuklai", "Kunigaikščių Miestas"), atnešę poetui ne vieną premiją (Valtybinė — už "Kunigaikščių Miestą" 1940 m.) ir entuziastingą pripažinimą.

B. Brazdžionis — nepriklausomos Lietuvos išaugintas ir subrandintas poetas, savo įkvėpimą sėmęs iš lietuviškų tradicijų ir senųjų religinių raštų, dar ir dabar, nors peržengęs šesťąją dešimtį, nors toli nuo įkvėpimų šaltinio, paliko kūrybiškai gyvas ir gaivalingas. Ypatingas jo poezijos charakteris bei forma, dramatiška itampa tarp Dievo ir žmogaus, tarp tautų, tarp melo ir tiesos, skaitytoją tebestebina savo jėga.

Dar labiau negu išeivijoje ši poezija traukia ir gaivina lietuvių Lietuvoje. Nors nespausdinami ir okupanto uždrausti Brazdžionio eilėraščiai keliauja ten iš rankų į rankas nurašyti, nes didelės kūrybos neįstengia numarinti įsakymai ir panaikinti draudimai.

B. Brazdžionio poezijos rinktinės pasirodymas yra džiugus įvykis mūsų literatūroje. "Poezijos Pilnatis", puošnus ir skoningas leidinys, bus ne tik brangus lietuviškos knygos mylėtojo turtas, bet iširikiuos į mūsų kultūros liudininčių eiles. Nes kuo gi gali maža tauta iškovoti sau "vietą po saule", jei ne savo dvasios lobiais.

"Poezijos Pilnatį" sudaro paties poeto atrinkta kūryba iš visų iki šiol išleistų jo poezijos knygų. Dvylika knygų — dvylika "Pilnaties" skyrių, papuoštų senųjų rinkinių viršeliais ir jų metrika.

Sumanymas šį rinkinį išleisti kilo Los Angeles lietuvių tarpe. Šio didelio užsimojimo sumanytojai ir įvykdytojai ne tik mus visus apdovanojo nesenstančia dovana, bet kartu užtvirtino paties poeto pranašystę, kad "lietuviškas žodis amžiais degs ir bus gyvas, kol bus gyvas bent vienas lietuvis".

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

DOVANOS

(Fragmentas iš “Kunigaikščių Miesto”. Vytautas Didysis kalba į žmones)

— Mes Aleksandras Vytautas dangaus malone
Širdingai sveikinam šiam Šventaragio klony
Visus, kas turi gerą valią, taikų būdą —
Lietuvi, rusą, žydą, vokietį ar gudą,
Žemaitį, lėtą kaip meška, kalboj tiesmuką
Aukštaitį, gyvą kaip medus šnekutis, dzūką —
Mes imame globon visus vaikus tėvynės
Ir glaudžiame laisvus sau prie laisvos krūtinės.

Visų tikėjimų vietovės ir žinyčios
Bus šventos ir neliečiamos, ir nesityčios
Iš jų nei mūsų priešas, neigi mūsų draugas:
Globos ranka jas mūsų, gins, mylės ir saugos.
Svečių vaivadų, kaštelionų ujamus nežuves,
Dabar bus šeimininkas Lietuvos — lietuvis.
Tėvų garbingos vėlės amžiams tegu lemia,
Kaip Dievo aukuras kad būtų mum ši žemė!

MINUTĖS

Neskubėkit, bėgančios minutės,
Amžinybės laikrodžio sparnais,
Jūs man, vėjui rudensio papūtus,
Apipylėt širdį pelenais...

Jūs kažkur nusinešate žiedus
Ir pirmosios meilės vainikus,
Pirmai skausmo ašarai nuriedus,
Ilgesiu paženklinai takus —

Ilgesiu negėstančios aušrinės,
Ilgesiu netilstančios giesmės,
Ilgesiu nežemiškos tėvynės,
Ilgesiu šventų gelmių versmės.

Ir be jūsų bėgančiųjų žingsnių
Aš čia žemėj nieko negirdžiu,
O be jūsų amžiaus čia sustingčiau,
Nepasiekęs Viešpaties žvaigždžių...

AUKSAKALYS

Dešimt karatų — dešimt mūsų meilės metų
Į tavo žiedą, mylimoji, aš dedu,
Mana širdis širdies tavosios nesuprato,
Ir prie altoriaus nueini tu su kitu.

O vestuvinio žiedo tyras aukse,
Lašėk, lašėk, kaip ašara šviesi!
Tu nueini, o aš kaip laimės lauksiu
Tavęs senų svejonių ilgesy.

Prie tavo vardo mano vardas glaussis,
Ir metai jo, nelauk, neišdildys.
“Čia firmos vardas”, atsakysi klausiant,
Bet ne, ne taip tau atsakys širdis.

O vestuvinio žiedo tyras aukse,
Žėrėk, žėrėk, kaip ašara tyra!
Tu jungsi juos, o aš čia vienas lauksiu
Sau tos, kurios man žemėje nėra.

LIETUVIŠKAM ŽODŽIUI

(Fragmentas)

O, mūs šventas lietuviškas žodi,
Ilgą naktį vergijoje kalėjęs,
Ne kaip vergas šiandien pasirodyk,
Bet kaip laisvas pavasario vėjas.

Šauk į žygį prieš svetima jungą,
Iš kapu kviesk pakilti vaidilą —
Apie skaudų likimą ir sunkų
Užmirštųjų dienų teprabyla.

Tepabunda krūtinės užmigę,
Tepradės mūsų širdys vėl plakti,
Ir, išėję į vieškelį žygį,
Šviesiu rytu paversim tą naktį!

VAKARO MIŠIOS

Nusiimk, pakeleivi, kepurę,
Aš gyvybės stebuklą regiu:
Sėda saulės monstrancija jūron
Rugiapiūtės rugių.

Sunkios varpos palinksta lig žemės,
Lyg tarnautų didžiulėms mišioms,
Šlama smilgos Oremus, oremus
Aukos apeigoms šioms.

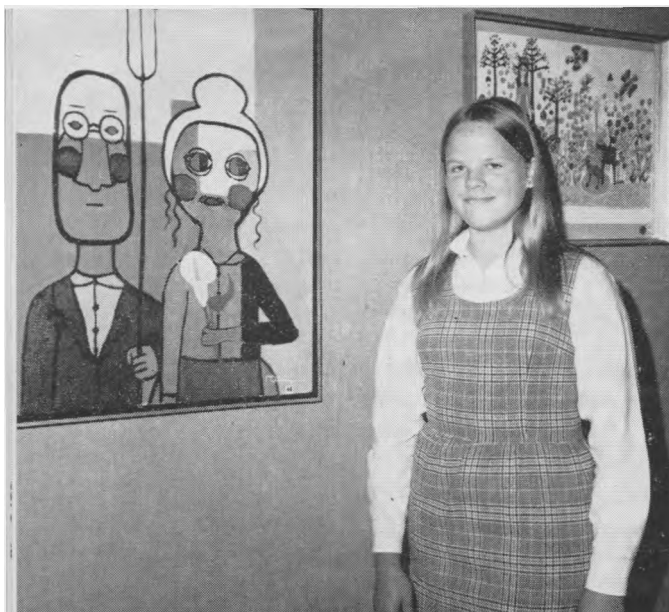


LIUDININKAI

(Ištremto Sibiran — mirusio liudijimas. Fragmentas)

Esu sūnus, palikęs motiną ir tėvą vargui ir vergijai,
Esu užgesęs žiburys tarpu vidurnakčio šešėlių,
Esu pasaulio širdyje žaizda, kuri negyja,
Esu žmogus, palikęs gimtai žemei sielą.

O kūnas mirė. Ir palaidojo jie kūną
čia po ledu ir po Sibiro sniego marška balta.
Kai siaučia pūgos ištisus metus, kai žaibu pralekia taifūnas,
Aš nedrebu ir nebijau, prie minus šešiasdešimt Celsijaus — nešalta!
Nerinkit man aukų. Nesiųskite. Nereikia man drabužio nudėvėto.
Ir nenešiokite veidmainiškos užuojautos veiduos.
Guliu aš sielvarto karste, ir galvai man nekieta,
Ir gera širdžiai prieglobstyje motinos maldos...



Rasa Arbaitė prie savo paveikslų

RASA ARBAITĖ

Ši jaunoji dailininkė, rašytojos Alės Rūtos ir architekto E. Arbo jauniausioji dukra, dar tik penkiolikos metų, bet jau gerai žinoma ir lietuviams, ir amerikiečiams savo įdomiais charakteringais dailės darbais. Ji pradėjo piešti, būdama 4 metų amžiaus. Savo talentu tuoju atkreipė meno žinovų dėmesį. Su savo kūriniais jau yra dalyvavusi daugelyje meno parodų ir laimėjusi nemažą premijų, įvertinimų, pagyrimų. Ši "Laiškų Lietuviams" numerį iliustruojame jos piešiniais.

Dar tik aštuonerių metų Rasutė jau su savo kūriniais pradėjo išeiti į viešumą, dalyvaudama įvairiose vaikų piešinių parodose. Po poros metų jau ji dalyvauja Redondo Beach meno festivalyje ir laimi prizą už geriausią akvarelę mėgėjų grupėje. Tais pačiais metais buvo suruošta Los Angeles mieste ir jos individuali paroda su keliomis dešimtimis aliejaus, akvarelės ir grafikos darbų. Buvo suruošta ir

daugiau jos parodų, buvo gauta ir daugiau gražių pagyrimų bei įvertinimų, bet Rasa dėl to visiškai nesipūtė, ji savęs nelaikė jokia dailininke – piešimas jai buvo tik malonus laisvo laiko praleidimas, ypač šeštadieniais, kai nereikėjo eiti į mokyklą.

Pagaliau atėjo ir jos trylinktieji, keturioliktieji amžiaus metai. Iš vaiko ji perėjo į paaugles. Tur būt, ji visuomet maloniai prisimins dvi šio periodo individualias savo parodas: vieną Los Angeles pajūrio priemiestyje Pacific Palisades, o kitą Santa Monica miesto galerijoje. Ypač ji galėtų didžiuotis ta pirmąja paroda, kurią globojo Kalifornijos Los Angeles universiteto (UCLA) meno profesoriai ir įvairių meno galerijų direktoriai. Čia jos išstatytų 45 aliejaus, akvarelės ir grafikos darbų jau niekas nevadino vaikiškais, autorė iš Rasutės jau tapo Rasa ir buvo pripažinta jau tolokai pažengusios technikos menininke.

Bet gal ne vienas, žiūrėdamas į šią jauną menininkę, prisimena daugelį kitų "wunderkindų", kurie staiga šviešiomis žvaigždėmis aukštai pakilo įvairiose meno srityse. Jie greitai pakilo, bet dar greičiau nusileido... Tad ir kyla neramus klausimas, ar taip nebus ir su Rasa. Atrodo, kad nebus, nes ji jau, tur būt, yra pergyvenusi tą kritškąjį savo amžiaus laikotarpį. Jau ji nebe vaikas. Ko dabar jai daugiausia reikia – tai noro ir valios. Jeigu ji, baigusi gimnaziją, nestudijuotų meno, tai būtų tikras nusikaltimas. Čia nieko nepateisintų nė tas dažnai girdimas posakis, kad "iš meno negyvensi". Tas posakis, gal daugiau tinka vyrams, bet ne moterims. Juk vyras paprastai išlaiko šeimą, o moteris yra skirta dvasiškesnei sričiai: auklėjimui, menui, grožiui. Tad nuoširdžiai linkime šiai jaunai žvaigždutei nenusileisti, bet nuolat kilti ir šviesti.

JAUNIMAS

EGLĖ AGLINSKAITĖ

GROŽIS MŪSŲ APLINKOJE

Šiandien, iš visų pusių apsupti prievartavimais ir smurtu, esame linę pasiduoti liūdesiui ir užmirštame, kad grožis tebegyvuoja pasaulyje ir mūsų aplinkoje. Šiomis trumpomis eilutėmis pasistengsiu pasidalinti su Jumis savo mintimis apie grožį. Duokite man ranką ir kartu pasisveikinkime su grožiu, esančiu čia pat.

Nuoširdžiai priimk mane į savo pasaulį.
Nors aš mažutėlė esu,
Noriu gyventi su tavimi kartu.
Noriu pajusti saulę ir žemę,
Betgi juk mirtin mane lemia.

Žvejys nusišypojo, ir kirmėlaitė nušliaužė.
Kiti žvejai jo nesuprato.

Kaip man nusibodo vis tuos puodus šveisti!
Ir vėl reikės visas patalynes pakeisti!
Jau tuoj bus vidudienis, o darbas vos pradėtas.
Kur dingio tas mano gyvenimas gėlėtas?

Staiga suskambėjo dvyliktos valandos varpai.
Moteris atsiduso ir nusišypsodama persižegnojo.

Rūpestis, vargas, tie biau rūš egzaminai!
Reikia mokytis, studijuoti amžinai,
Bristi per sniegą, kasdieną sušalti,
Tiek daug skaityti ir tiek daug iškalti.
Nusibodo man tas gyvenimas.

Studentas staiga užvertė knygą.
Vos ją užvertus, nustojo snigti, ir saulė
pro langą matomą kiemą pavertė į baltą karalystę.
Studentas nurimo ir nusišypojo.

Kodėl mes nesidžiaugiame paprastu kasdieniniu grožiu? Aš jaučiu pareigą džiaugtis tuo grožiu, kuriuo Dievas apsupa mane. Ar Jūs paduosite ranką šiam mano siūlomam grožiui? Esate laisvi — galite su juo pasisveikinti, galite jį ir atstumti. Bet neužmirškite — šis grožis yra skirtas ir Jums.

ŽEMYNA

Deivę Žemyną ir dievaitį Rugių mūsų proseneliai mylėjo ir garbino. Gi labai bijojo dievo Deverikso, kurį vėliau vyriausiuoju dievu Perkūnu pavadino. Štai kas atsitiko tais žilosios senovės laikais.

Tolimoje šalyje prie sraunios Nemuno upės, prie puikių pušynų, buvo kelios sodybos. Čia nuo senovės gyveno kadaise garsios Rugio giminės ainiai. Ir toji visa apylinkė buvo pavadinta jų vardu — Rugeliais. Tenai, prie tolimoje matomo didžiulio pušyno — girios stovėjo sena, apgriuvusi, prie žemės palinkusi trobelė. Ji buvo be durų ir langų, tik apačioje buvo anga, pro kurią senovėje žmonės įeidavo į vidų arba išeidavo lauk. Ji atrodė daugiau panaši į lokio urvą, negu į žmogaus gyvenamą namą. Tačiau didelėje pagarboje ji buvo laikoma visos Rugių giminės, nes joje gimė pirmasis Rugius, davęs garbę ir vardą tolimesnėms kartoms. Jo laikais žmonės nemokėjo žemės dirbti. Visi gyveno iš medžioklės ir žvejybos, todėl vertėsi gana vargingai. O prosenelis Rugius savo drąsa ir sumanumu pralenkė visus ir buvo išrinktas visos giminės kunigaikščiu — netgi karo vadu. Žilos senatvės sulaukęs, jis baigė amžių gražioje Panemunės pilyje. Juo todėl ir didžiavosi visa plačioji, Rugio vardą gavusi, giminė.

Vos tik šimtmečiui tepraėjus nuo garbingojo Rugio mirties, viskas pasikeitė. Sumanaus žmogaus rankomis pastatytos, išaugo daug geresnės trobos. Jos buvo iš rąstų, šiaudiniais stogais, su durimis ir mažais langeliais,

su skyle stoge dūmams išeiti. Išmoko Žmonės žemę dirbti, laukinių gyvulių prisijaukino, sodus užsiaugino ir pradėjo geriau gyventi.

Ant kalvelės iš tolo matėsi Rugio viensėdis. Nauja troba, gyvulių kūtė, šulinys su svirtimi, o aplinkui sodybą — liepų liepos augo. Gražus tai buvo ūkis. Jame gyveno Rugius su žmona Vijūne. Juodu turėjo penketą vaikų: keturis sūnus — Vakarį, Dobilą, Liną, Audrį — ir dukrą Aušrinę. Prie jų gyveno ir Rugio seni tėvai. Šimtametis senis Rugius, vadinamas seneliu, ir nekiek tejaunesnė motinėle Gifūnė, meiliai visų vadinama močiutėle. Didelė tai buvo šeima, tačiau labai gerai visi sugyveno ir vieni kitus nuoširdžiai mylėjo. Visi kaimynai juos gerbė ir mėgo, o ypač senį Rugių, nes jis tiek daug įdomių atsitikimų iš praeities mokėjo papasakoti. Jis tebeatmena, kaip atsirado rugiai. Jis yra matęs deivę Žemyną ir dievaitį Rugių ir su jais kalbėjęs.

Buvo graži vasaros diena. Saulė dievaitė maloniai šildė žemę. Prinokusių rugių laukai švelniai lingavo, vėjelio glostomi. Rugius su šeima ruošėsi rugelių piauči. Vyrai apsivilko švariais lininiais marškiniais, persivilko švarutėliai ir moterys. Tada vyrai išgalando pjautuvus ir linksmai išėjo į laukus. Juos nusekė motina Vijūne, o senelį ir močiutėlę, vos bepaeinančius, vedė Aušrinė. Pasiekę rugių lauką, visi džiaugėsi, nes rugiai buvo kaip mūras aukšti; jų sunkios, pilnos grūdų varpos linko žemyn.

— Vai, bus duonelės su kaupu, —

sušuko linksmi šeiminkas Rugius.

— Pirmiausia padėkime deivei Žemynai už puikias varpas, o už derlių — dievaičiui Rugiui, — pratarė pagarbiai senelis Rugius. Tuos žodžius išgirdę, visi suklaupė, pabučiavo žemę ir ėmė melstis:

— Žemyna, Žemynėle, duonelės ir vaisių augintoja, vargingų žmonių maitintoja, dėkojame tau už duonelę. Ir tau, Rugiau, dėkojame už gražų derlių, už sunkias grūdų pilnas varpas. O čia mūsų dovanos: šviežios duonos gabalėliai ir rugių auksinės varpos.

— Tai tarę, kiekvienas užkasė į žemę po duonos gabalą. Tuoj pat seniausias šeimos narys — senelis Rugius — nukirto rugių saują ir užkasė į žemę gerųjų dievų — Žemynos ir Rugio — garbei.

Tada šeiminkas įsibrido į rugius ir piovė. Nupiovęs tiek, kiek buvo numatęs, surišo pirmąjį pėdą ir pastatė. Po to visi šeimos nariai išsirovė po rugį ir susijusė juo per pusiaują, kad piaunant nugaros neskaudėtų. Ir prasidėjo sunkiausias, bet maloniausias žemdirbio darbas — rugių piovimas — rugiapiūtė. Vyrai piovė, moterys, juos sekamos, rinko, rišo į pėdus ir statė į gubas. Dirbo, plušėjo visi linksmi, kol pagaliau išalkę užsimanė pavakarių pavalgyti. Susėdo visi prie pirmosios gubos ir užkandžiaudami linksmi šnekučiavo. O aplinkui kaip stogų stogeliai stovėjo auksinių rugių gubos. Staiga virš jų pasirodė didelis gandras. Jis skrido neaukštai. Baltas, tik sparnuose tejuodavo kelios tamsios plunksnos; jis buvo ilgakaklis, ilgaspapis, ilgakojis. Jį mylėjo visi žemdirbiai, nes tikėjo, kad jis laimę atneša tam ūkiui, kuriame apsigyvena. Kur jis gyvena, tų namų niekada neuždega debesų dievas Deveriksas, kad ir labai įpykęs būtų. Ir kitokios baisios nelaimės aplenkia tą ūkį. To-

dėl ūkininkai įtaisydavo gandrą ant trobos stogo ar ant sodyboje augančio didelio medžio ir su džiaugsmu stebėdavo jame apsigyvenusius gandrų porą. Rugio ūkyje, šventojoje didžiulėje liepoje, buvo gandrų lizdis.

— Tai mūsų gandras! — sušuko senelis. Gal dėl to taip ilgai gyvenu, kad jis saugo mūsų sodybą; tai ir baisyti mirtis mus aplenkia. Jis šiemet taip rūpestingai išperėjo ir užaugino du vaikelius, tai reiškia, kad būsime sveiki ir bus geri metai. Ar atsimenat, vaikeliai, kai jis vieną pavasarį išmetė iš lizdo kiaušinį?

— Atsimenam, atsimenam! — atsiliepė visi.

— Užtai ir labai menko derliaus tesulaukėm tais metais.

— Tikrai, taip buvo! — pasakė Rugius.

Tuo tarpu gandras visai netoli nusileido ir ėmė išdidžiai vaikščioti.

— Vaikeliai, gandras stebi jūsų darbą. Jis žino, kad netrukus po rugiapiūtės jam teks palikti gimtąjį lizdą ir skristi į šiltuosius kraštus, — atsiliepė močiutė.

— Aš jį perspėsiu, kad ruduo jau čia pat, kad turi ruoštis tolimesiems kelionėms, — linksmi pasakė Aušrinė. Palietusi rugių gubą, mergaitė rodė ją gandrui dainuodama:

— Gandre, gandreli, skubėk į lizdą.

Varyk iš jo vaikelius, ilgakaklius

gandrelius.

Gubos puošia jau laukus, rudenėlis

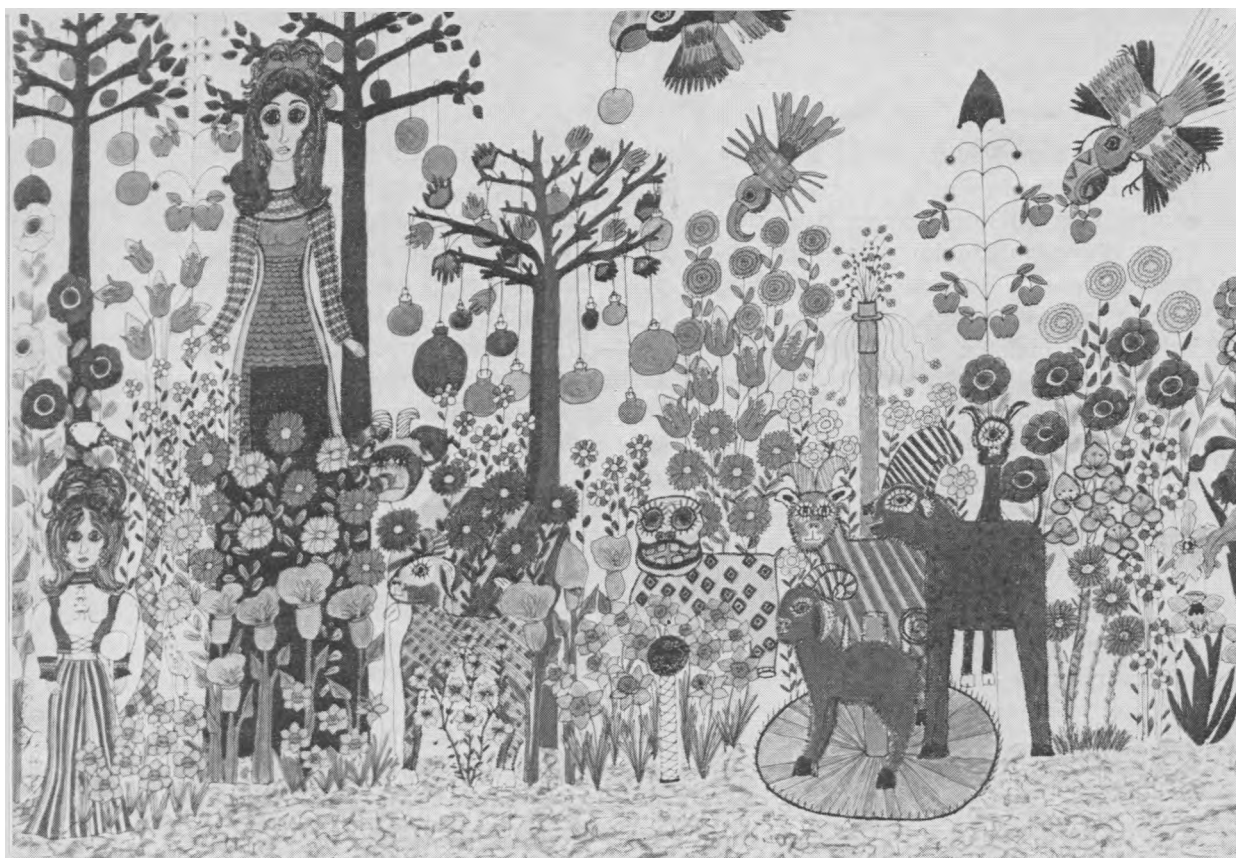
tuoj čia bus,

Medžių lapai nubyrės, lizde vėjai

švilpt pradės.

Varyk iš jo vaikelius, skriskit į šiltuosius kraštus.

Tarytum supratęs dainos žodžius, gandras pakilo ir nuskrido. Visi ėmė linksmi juoktis. Užkandę ir vėl puolė prie darbo, tik senelis su močiute sėdėjo ant žolės ir stebėjo piovejus. Dir-



Rasa Arbaitė

Sodo fantazija (grafika)

bo, skubėjo visi. O kai deivė Saulė, užsivilkusi rausvajį rūbą, ėmė leistis poilsiui už kalvų ir kalvelių, užbaigę darbą, piovejai ruošėsi namo. Čia ir vėl seniausias jujų — senelis Rugius — pasiėmė pirmąjį pėdą, kurį Aušrinė apkaišė rugiagėlėmis ir ramunėmis. Tada visi dainuodami ėjo laukais į namus, nešdami "šeimininką", — taip jie vadino pirmąjį rugių pėdą. Suėję į trobą, pastatė jį pagarbiai kampe, idant niekados toje troboje, toje šeimoje duonos nepritruktų. Juk deivė Žemyna pamatys, kaip žmonės jos dovanomis džiaugiasi ir gausiai savo gėrybėmis apdovanos dėkinguosius. Šeimininkė Vijūne skubėjo ruošti vakarienę, Aušrinė dengė stalą, o vyrai susėdę šnekučiavo.

Staiga vyriausias Rugio sūnus Vakarė pasakė:

— Pagerbiam kasmet deivę Žemyną ir dievaitį Rugių, bet niekados jie mums nepasirodė. O gal tokių dievų visai nėra?

— Vaikeli, nekalbėk taip, nes išgirs dievaičiai ir supykę, kad netiki jais, Devariksą mums prisiūs ar mirtį atneš. Yra tie dievaičiai, tikrai yra! Aš juos pats kadaise mačiau ir su jais kalbėjaus. Tik pasiklausykit.

Ir pradėjo senelis pasakoti:

— Buvau aš tada dar visai nedidukas. Gyvenome prie didžiulės girios, kurioje buvo pilna įvairiausių žvėrių ir žvėrelių. Mano tėtė buvo geras medžiotojas. Niekados negrįždavo namo be grobio. Tai kiškį, tai stirną ar brie-

dį parsinešdavo, todėl ir maisto mums netrūko. Išėjome kartą su tėtuku medžioti. Visą dieną prasibastėme girioje, o nė vieno žvėries nematėme. Nusiminė ir nustebo tėvas, nes galvojo, kad piktosios dvasios mudu seka, ir dėl to susislapstė žvėreliai. Ėmė jis nerimauti, nes namuose maistas jau buvo išsibaigęs. Ten mudviejų nekantriai laukė mama ir trys maži mano broliai. Žemės tuo metu niekas dar nedirbo, tai ir duonos nebuvo. Tik laukinių žvėrių mėsa ir žuvimis žmonės mito, na, ir įvairiomis žolelėmis ir šaknelėmis. Kiek pagalvojęs, tėvas tarė:

— Matau, kad nieko čia nelaimės. Eime, sūnau, prie Nemuno žuvauti. Tai nors žuvų mamai parnešim.

Ėmėm skverbtis pro medžių tankynę, norėdami iš girios išeiti. Buvo be galo sunku pro tankiai susipynusias medžių šakas praeiti, nes didžiuliai seni medžiai buvo taip tankiai suaugę, kad ir saulės šviesos nesimatė. O kadugių krūmai badė rankas, įvairiausi augalai vyniojosi apie kūną. Pagaliau šiaip taip išlindom iš girios tankynės į aikštę. Pradžiugom abu. Staiga išsigandau, nes pajutau, kad grimztu, žemė linguoja, o tėvas sušuko:

— Rajūne pelkė! Užkerėta vieta! Praris mudu žemė. Jau įkritau iki kelių. Piktosios dvasios mus čionai atvedė.

Išsigandau baisiai! Vanduo kliukėjo aplinkui, ir jau virš kelių buvau įklimpęs.

— Dievai galingieji, padėkit! — šaukė tėtis. — Skęstam!

Užsimerkiau iš išgąščio ir nežinau, iš kur kilo maldos žodžiai, bet ėmiau garsiai maldauti:

— Žemele šventoji, pasigailėk, nepraryk mudviejų. Žemele dievaite, pasigailėk, išgelbėk mudu.

Staiga šalia manęs iškilo miglos stulpas ir pasigirdo balsas:

— Kabinkis už medžio šaknų. — Ir čia pat pamačiau medžio šaknis. Nusitvėriau už jų ir iššokau. Tą patį padarė tėtė. Ir kaip nustebome abu. Iš miglos išėjo moteris. Ji buvo nuostabi, bet jos veido nesimatė, tik girdėjosi švelnus balsas, o jos ištiestose rankose buvo niekados dar mudviem nematyti rudi ir juodi grūdėliai. Ji kalbėjo:

— Esu Žemyna — Žemynėlė. Žemės deivė. Aš jums užauginsiu vaisių ir duonos. Būsit sotūs, nebereikės žvėrių medžioti, pelkėse klampoti. Tik žiūrėkit! — Tai tarusi numetė sėklas ar grūdus žemėn. Staiga ėmė augti aikštėje medžiai, tuoj prasiskleidė lapai, pražydo baltais ir rausvais žiedais ir bematant pasipuošė įvairiausiais vaisiais. Ji skynė juos, ragavo ir liepė mudviem valgyti. O kokie neišpasakytai skanūs tie vaisiai buvo! Tai buvo jau dabar žinomi obuoliai, kriaušės, slyvos ir vyšnios. Aplinkui ant žemės žolėje atsirado žemuogės ir kitokios uogos. Nespėjome prisiskinti tų gėrybių nei deivei Žemynai padėkoti, kai staiga viskas dingo. Mudu su tėte atsiradome pagiryje.

— Tai, tur būt, buvo sapnas, — sušuko tėtė, trindamas akis. Tačiau abu buvome šlapi ir purvini, tai aišku, kad buvome įkritę į pelkę. Ir aš pajutau saujoje beturįs kažką. Pažvelgiau. Tai buvo įvairių įvairiausios sėklelės ir grūdėliai, kaip ir kauleliai.

— Tėte, žiūrėk, ką man deivė Žemyna nematant idėjo į delną! — sušukau pradžiugęs ir ištiesiau sėkleles tėčiui. Ir abu pralinksmėjom, nes matėm, kaip dievaitė, lygiai tokias pat sėklas pabėrusi žemėn, užaugino vaisinius medžius. Linksmi pasileidom namų link. Netoli namų mūsų laukuose pamatėm keistą, dar niekados nematytą jaunuolį. Jis buvo labai gražus, o jo plaukai buvo geltoni, lyg saulės



Rasa Arbaitė
Burtininkė (grafika)

spinduliai, ir tokie pat drabužiai, lyg iš žibančių geltonų žolių išausti. Jis vaikščiojo labai greit nuo vieno lauko galo iki kito ir pavėjui barstė auksinius grūdus ar sėklas. Nustebę sustojom, ir tėtė mandagiai užklausė:

— Kas esi ir ką čia barstai mano laukuose?

— Esu Rugius, derliaus dievaitis, Žemynos brolis, — atsakė ir pabėrė virš mūsų galvų auksiniai geltonus grūdus.

— Juos auginkit ir valgykit. Tai jūsų duona. Nebūsit alkani. Ir dar pakartoj:

— Tai bus jūsų duona, duona, — ir išnyko.

Parpuolėm abu ant kelių ir meldėmės nežinomam Rugiui dievaičiui, kuris mums pasėjo duoną. Buvome nepaprastai nustebę, pradžiugę ir susijaudinę. Parėję namo, pasodinome į žemę iš deivės Žemynos gautas sėklas ir kelis atrastus Rugio dievaičio grūdus. Papasakojom mamai ir kaimynams apie nuostabų įvykį ir kasdien laukėm pasirodant nepaprastų vaisinių medžių, bet niekas neaugo. Buvo puikus ruduo; dar šilta ir lietus lijo, bet neišdygo iš dievų gautos sėklos; neaugo nei medžiai, nei duonelė. Atėjo ir šaltoji žiema, vargome ir vis maitinomės, bemedžiodami, bežuvaudami. Užmiršome Žemynos sėklas ir Rugio grūdus, o kaimynai neretai pasijuokdavo iš tėčio:

— Ei, kaimynėli, tai kadagi pavaišinsi gardžiais vaisiais ir duonele?

Tėvas nusiminęs tylėjo, o aš pykau ir galvojau: kai užaugsiu, kaip nors ir aš iš jų pasijuoksiu.

Atėjo pavasaris, atšilo oras. Sužaliavo giria ir žolė. Vieną rytą, išėję į laukus, pamatėm visą lauką sužaliavusį nematytais švelniais daigais, kur buvo pabėręs sėklas dievaitis Rugius. O ir prie sodybos buvo gražiai sudygosios pasodintos vaisių sėklos. Iš jų po kelerių metų išaugo puikūs vaisiniai medžiai, o laukuose dar tą patį rudenį pribrendo varpose grūdai, kuriuos ir pavadino tėtis dievaičio Rugio vardu — rugiais. Sušaukęs visos apylinkės žmones, jis tarėsi, kaip maitintis jais, bet niekas nežinojo. Visi bandė valgyti grūdus, bet jie nebuvo skanūs. Pagaliau išmintingasis Žynys, dievų tarnas, patarė, kad reiktų grūdus sutrinti, sumaišyti su vandeniu ir ant ugnelės kepti. Iškepus paplotėlius valgyti. Pabandėm ir mums patiko. Taip moterys ėmė kepti mažus apvalius paplotėlius, o mes, vyrai, grūdus pasidėję ant akmens, trynėm kitu akme-

LITUANISTIKA ČIKAGOS UNIVERSITETE

Lituanistikos paskaitos Čikagos universitete prasideda nuo ateinančio rudens. Studentų registracija bus rugsėjo mėnesį. Iš pradžių bus du kursai: elementarinis, t. y., lietuvių kalbos kursas pradedantiems bei kitataučiams, ir aukštojo lygio kursas kalbotyros studentams. Tą kursą skaitys prof. dr. Petras Jonikas.

Tuo tarpu lietuvių kalbos programą finansuoja Lietuvių Fondas. Dėstytojams ir studentams gerai šioje programoje pasireiškiant, Čikagos universitetas galės programą praplėsti ir perimti jos finansavimą. Prof. E. Stankiewicz'ius, lingvistikos departamento direktorius, pažymėjo, kad Čikagos universitetas yra turtingas, tik reikia sudaryti jam apmokėtiną aukštos kokybės mokslines vertybes.

Lietuvių visuomenės dėmesys ir rūpestis dabar yra sutelktas į tai, kad lietuvių kalbos programa universitete eitų kuo geriausiai: kad ten įstotų gerų studentų, o visuomenė parūpintų jiems stipendijų, jeigu jų prireiktų. Vertėtų pasirūpinti ir premijomis už geriausius studijų darbus. Pedagoginio Lituanistikos Instituto absolventai yra rimti kandidatai į kalbotyros studijas. Tarp jų yra ir tokių, kurie turi parašę premijuotinų darbų.

Čikagos universitetas dabar užsidėjo pareigą paruošti kalbininkus lingvistikos mokslams, tad lietuviams yra gera proga specializuotis ir užimti atitinkamas vietas universitetuose, kai kalbotyros mokslai ima plėstis.

niu, kol jie pavirto miltais. Ilgainiui vietoje mažų paplotėlių ėmė kepti vis didesnius — taip ir atsirado dideli kepalai. Visi ragavo, džiaugėsi ir davė jiems duonos vardą. Nuo to laiko žmonės meldėsi geriesiems dievams: Žemynai, žmonių maitintojai, ir derliaus dievaičiui Rugiui. Ir visada, nuėmę nuo laukų rugius ar soduose vaisius, nešė į šventus alkų kalnelius ir aukojo ant aukuro mylimiems dievams. O soduose ir laukuose užkasdavo į žemę rugių pluoštą ir kelis vaisius, atsidėkodami dievams geradariams — Žemynai ir Rugiui. Kaip matot, yra deivė Žemyna ir dievaitis Rugius — tikrai neabejotinai, — užbaigė savo pasakojimą šimtmetis senelis Rugius. Visi jam įtikėjo, o Vakarais pasiryžo niekados nebeklausti tokio neišmintingo klausimo.

Gaila, kad tuo metu, seneliui pasakojant, niekas neišėjo į kiemą. Kieme tyli ir susimąsčiusi, rūko apsiaustu apsigaubusi, stovėjo nepaprasto grožio moteris. Iš jos rankų vėjas nešė ir barstė įvairiausias sėklas, medžių šakos lingavo ją sveikindamos, šaknys iš po žemės tik jai vienai suprantamai kalbėjo:

— Būk pagarbinta, Žemyna, mūsų augintoja, viso pasaulio žmonių ir gyvių maitintoja!...

— Žemyna, Žemyna, — ūbavo vėjas. Jos vardą kartojo skrendą paukščiai, kartojo upės, ežerai, girių žvėrys, gėlės ir netgi uogos ir grybai. O žmonės ilgus šimtmečius ją garbino, meldėsi jai ir už josios gėrybes dėkojo.

(Iš spaudai ruošiamos knygos
"Užburtos kanklės").

ŠEIMA

D. PETRUTYTĖ

MONTESORINIS AUKLĖJIMAS IR JO PRINCIPAI

(Tęsinys)

DRAUSMĖS PAGRINDAS — TVARKA

Šalia laisvės kitas labai svarbus dalykas, liečiąs montesorinę auklėjimo metodologiją, yra drausmės klausimas. Drausmės problema iškyla kiekvienoj mokykloj ir daugiau ar mažiau paliečia visus mokytojus. Kaip reiktų apspręsti ir vertinti be galo įvairuojančius mokinių veiksmus? Kokie veiksmai ir elgesiai turėtų būti pakenčiami ir kokie privalėtų būti pasmerkami? Koku kriterijum vadovaudamasis, mokytojas gali atskirti, kur yra kūrybiškumas, ekscentriškumas ar destruktivumas?

Montessori labai domėjosi šiais ir panašiais klausimais ir savo raštuose yra išreiškusi aiškia nuomonę, kuri tradicinio mokymo atstovams atrodo esanti per daug revoliucinė. Jos nuomone, šių ir daugybės kitų panašių drausmę liečiančių problemų negalima išspręsti, iš pagrindų nepakeitus mokomosios aplinkos ir neperauklėjus mokojojo personalo. Kol individas bus dresuojamas, neatsižvelgiant į prigimtinius žmogaus plėtros dėsnius, tol drausmės problemos mokslo institucijose ir visuomenėje ne tik nemažės, o vis labiau daugės. Tatai akivaizdžiai patvirtina šių dienų viską griauinantieji ir naikinantieji mokinių veiksmai. Neauklėjama ir neugdoma, bet iš

pat mažens prievartaujama, žmogaus dvasia tampa kartėlio, pagiežos ir neapykantos versme, kas beatodairiškai stumia individą prie griovikiškų ir sadistiškų veiksmų. Montessori griežtai skyrė mokymą nuo auklėjimo.

Praktiškai kalbant, drausmės pagrindas montesorinėje aplinkoje yra griežta tvarka ir aiškūs nuostatai, nusaką, ką galima ir ko negalima daryti. Tvarka ir taisyklės padeda pačiam individui drausmintis ir taip pat apsaugo jį nuo kitų klasės draugų negeistinių elgesių. Pvz. kad ir toks paprastas nuostatas, draudžias vaikams liesti vienas kitą, padeda išvengti daugelio nesusipratimų, o vaikų dvasioje įdiegia susivaldymo ir pagarbos jausmus. Kitas vaikus drausminantis nuostatas reikalauja pagerbti dirbančiojo vaiko užimamą jo darbui plotą, kuris vadinamas kilimuku. Kadangi montesorinėje aplinkoje vaikai daugiausia dirba ant grindų, darbo kilimėliai padeda išvengti ginčų ir neaiškumų dėl neliečiamumo ribos. Savitarpinė pagarba yra būtinybė ir savaime suprantamas dalykas montesorinėje auklėjimo sistemoje. Tai įvadas į vidinį drausmingumą.

Kaip jau anksčiau esu minėjusi, vaikui yra leidžiama laisvai judėti ir kalbėti, dirbti vienam ar su kitais, tačiau jam draudžiama kliudyti dirbančiam, suardyti kito darbą, garsiai kal-

bėti ar triukšmauti. Žodžiu, taisyklės, normuojančios šios mažos bendruomenės gyvenimą ir paskirų individų elgesį, yra esminis dalykas montesorinei drausmei įgyvendinti. Auklėtoja taip pat privalo griežtai laikytis tų taisyklių, kurios yra taikomos vaikams.

DRAUSMĖ NEATSKIRIAMA NUO LAISVĖS

Šalia griežtos ir logiškos tvarkos aplinkoje, kuri padeda individui natūraliai drausmintis, Montessori pastebėjo vaikuose aukštesnį drausmingumo laipsnį, kuris pasireiškia tada, kai individas įsigilina į kokią nors įdomią veiklą. Todėl jos sukurtoje auklėjamoje aplinkoje tiek daug įvairiarūšių pratybų, kurios ne tik domina vaiką, bet kartu padeda jam ir drausmintis. Šitokios drausmės pobūdis yra vidinis, o ne išviršinis. Vaikas, kuris apvaldo netvarkingus, nesuderintus savo judesius, kuris deda daiktus į jiems nustatytas vietas, kuris, nešdamas sklidiną ašotį vandens, nelaisto, kuris sugeba laisvai eiti ant grindyse nubrėžto rato, nuo jo nenukrypdamas, yra drausmingas.

Tasai žmogus, kuris naudoja savo energiją kūrybiniam ir konstruktyviam darbui, visuomet yra drausmingas, laisvas ir patenkintas. Tatai akivaizdžiai pavaizduoja laisvi, grakštūs, bet labai drausmingi šokėjų judesiai arba didžiųjų pianistų laisvai klavišais skrajojantieji pirštai ir vis dėlto pajungti dideliame drausmingumui. Tik darni drausmės ir laisvės pynė įgalina žmogų ir vaiką rasti džiaugsmo ir pasitenkinimo kūrybiname, o ne ardomajame darbe.

Pagal Montessori, žmogus yra tik tiek laisvas, kiek jis yra drausmingas. Jos auklėjimo sistemoje drausmė ir

laisvė yra tas pats dalykas, tik dviejų pusių, nelyginant, kaip metalinė moneta. Be drausmės negali būti laisvės, bet taip pat, jei vaikui neduodama judėjimo ir pasirinkimo laisvės, neišsugdo drausmingumas. Laisvė montesorinėje aplinkoje gali būti apibrėžiama kaip kontrolė, kurią individas įsigyja, apvaldydamas pats save ir aplinką. Neįmanoma susilaukti drausmingumo ten, kur aplinka iš viršaus vienaip ar kitaip valdo individą.

Savo knygoje "The Montessori Method" ji šitaip rašo: "Drausmė turi išplaukti iš organizuotos laisvės. Šičia glūdi visų svarbiausias principas, kurį labai sunku suprasti tradicinių mokyimo metodų pasekėjams. Kas palaiškys drausmę tokioje klasėje, kur vaikams leidžiama laisvai veikti? Aišku, mūsų sistemoje drausmės samprata yra visai skirtinga nuo bendrai priimtosioms drausmės sampratos. Kadangi drausmė kuriama ant laisvės pamatų, tai pati drausmė privalo būti veikli. Mes nelaikome individo drausmingu dėl to, kad jis dirbtinai yra tylus, kaip nebylys, ir nejudantis, kaip paralitikas. Toks individas yra paniekintas, o ne sudrausmintas. Mes laikome tik tokį individą drausmingu, kuris sugeba būti pats savęs valdovu ir, būdamas tokiu, jis pajėgia tvarkyti savo elgseną taip, kaip to reikalauja tam tikri gyvenimo nuostatai. Šitokia veiklios drausmės samprata nėra lengvai suprantama ir pritaikoma. Tačiau be jokios abejonės joje glūdi pats svarbiausias auklėjamasis principas, visai skirtingas nuo senobinio, prievartinio ir neginčijamo nejudamumo".

Montessori, pasitikėdama kūrybine žmogaus energija, atpalaidavo vaiką nuo visų dresūrinių varžtų ir leido jam laisvai judėti ir reikštis paruoštoje aplinkoje. Ir tikrai ji nesuklydo, tikėdama, kad tikroji drausmė yra sa-

SIMPOZIUMAI ŠEIMOS IR JAUNIMO KLAUSIMAIS

Norime "Laiškuose Lietuviams" pagyventi ir suaktualinti šeimos ir jaunimo skyrius. Jie bus aktualūs tada, kai šeimos skyriuje savo mintis reikš šeimos, o jaunimo skyriuje — jaunimas. Jau kovo mėn. numeryje rašėme, kad jaunimo klausimais ir simpoziumų suorganizavimu rūpinasi redakcijos narė Eglė Juodvalkytė. Šeimos klausimai yra pavesti redakcijos nariui Vytautui Kasniūnui.

Čikagoje jau yra organizuojami šeimų simpoziumai. Pirmą kartą buvo sukviesta būrelis jaunų motinų, dau-

vitvarda. Šitokią drausmę vaikai mėgsta, mielai ją priima ir jai paklusta.

Didysis indų mąstytojas Rabindranath Tagore yra pasakęs: "Jei upė neturėtų krantų, tai jos vanduo niekada nepasiektų okeano". Vaikas be drausmės, lyg ta upė be krantų, nieko konstruktyvaus negali pasiekti. Jo energija dėl stokos drausmės liejasi ir taškosi į visas puses, bet negali būti panaudojama nei kūrybai, nei gėriui.

Žmogus, kuris savo vaikystėje neturėjo progos išgyti vidinio drausmingumo per savaimingą ir prasmingą veiklą, nes protarpiais buvo paliktas nekontroliuojamos aplinkos malonei, o protarpiais išviršiniai dresuojamas ir mokomas, toks žmogus niekuomet nesugebės kūrybiškai naudotis laisve. Tokio žmogaus elgesiai bus ne kultūringos veiklos apraiškos, o tik nepavaldytų aistrų pasireiškimai.

giausia mokytojų, ir panagrinėtas tautinio auklėjimo klausimas šeimoje, mokykloje, organizacijose. Buvo labai įdomių nuomonių ir praktiškų patarimų. Apie tai painformuosime ir skaitytojus. Iš tokių simpoziumų gali subręsti labai naudingų straipsnių.

Norėtume, kad atsirastų savanorių suorganizuoti tokius simpoziumus, pasitarimus, diskusijas ir kitose vietovėse. Jeigu būtų kokių nors klausimų ar neaiškumų, kreipkitės į redakciją, stengsimės patarti ir padėti. Tas diskusijas galima įrašyti į juostelę ir pasikui iš jos paruošti straipsnį. Tai būtų tikrai ne tik labai naudingas, bet ir įdomus darbas. Iš praktikos žinome, kad norinčių tokiose diskusijose dalyvauti visuomet atsiranda pakankamai.

Tose diskusijose galima liesti įvairiausių aktualius klausimus: religinius, moralinius, tautinius, socialinius ir t. t. Tad labai laukiame savanorių — mūsų bendradarbių. Būtų labai gera, jeigu apie savo pasiryžimą organizuoti tokius šeimų ar jaunimo simpoziumus tuoj mums praneštumėte. Jau nuo pradžios galėtume bendradarbiauti ir vieni kitiems padėti.

REDAKCIJA

Religija ir šiandieninis gamtos mokslas skiriasi tik tuo, kad religija Dievu savo tyrinėjimą pradeda, o gamtos mokslas juo savo tyrinėjimą baigia.

Max Planck

IŠ TĖVYNĖS

SIBIRO TREMTINĖS LAIŠKAI (III)

1950. III. 24.

Mano Tėve,

Velykų varpai šiuo momentu skamba pas jus, ar dar dega karsto žvakės? O gal jau pilka kasdienybė eina pro užrakintas Meilės duris? Aš nežinau – pagaliau tai ir nesvarbu – aš tik visa širdimi veržiuosi ten – paklausti nors ir tylinčio varpo, paklūpėti nors ir prie uždarytos bažnyčios. Jūsų laiško žodžiai paguodžia, bet, mano Dieve, kas atstos altoriaus artumą?

Šiandien penktadienis. Kaip ir visados, penktadieniais gavėnioje mes renkamės giedoti Kryžiaus kelių. Skaitome gautus iš Lietuvos. Jie tokie artimi mūsų širdžiai ir visai suprantami. Ir mūsų kelias neatrodo toks sunkus, nepakeliamas ar neturįs prasmės. Tada nei kančia, nei ilgesys neatrodo toki ilgi.

Ne, Tėve, čia nėra mano vyro, ir net vilties nėra, kad jis galėtų kada nors čia atvykti. Tai tik gandai kartais sužadina vieną kitą vilties kibirkštėlę. Širdies gelmėje nujaučiu, kad mes visi susirinksime tik Namie. Anapus. Kartais Dievas atrodo godus, bet jis niekada nebūna šykštus: jis visados duoda daugiau, negu paima. Jei gu niekada nesutiksiu daugiau savo šeimos ir jeigu niekada daugiau negrįšiu prie mėgiamo darbo, vis tiek surasiu šimtus nežinomų ir nematomų laimės valandų, ir tai ne kažin kada ir ne kažin kur, o čia pat, šitoje ištrėmimo žemėje.

Dabar aš dirbu lentpiūvėje. Drauge su kita mergina nešiojame rąstus, balius, lentas. Seniau ten dirbo vyrai arba keturios moterys. O dabar mudvi atliekame tą darbą, ir atrodo visai nesunku. Norėdama galėčiau prašyti kito kokio nors darbo, bet apie tai nė negalvoju. Jau trys mėnesiai neišmoka man atlyginimo, bet dar nė vieną dieną nebuvo alkanas, nė vieną dieną neišėjau į darbą be duonos. Tėve, kaip kitaip tai galima išaiškinti, jeigu ne Viešpaties gerumu, kuris ir per taigas atseka žmogų, kuris nepamiršta nei varniukų lizduose, nei ant uolos išdygusio augalo. Ir tai yra taip džiugu galvoti bei jausti. Ne, man nieko nereikia atsiųsti. Produktų gauname nusipirkti, o pinigų užsidirbame. O ten, aplink save apsidairę, Jūs tikrai surasite daugiau vargo. Nebent, jei norėtumėte mane palepinti, tai viena kita knyga suteiktų daug džiaugsmo. Iliatos giesmė. Brandas, Goestas – tik ištraukas jų teskaičiau, o su dideliu malonumu vėl skaityčiau ir skaityčiau iš naujo. Ir dar – tik nesijuokit – ar nebūtų įmanoma gauti rėžtuvėlį stiklui? Tada eičiau stiklinti langų – lengvas ir neblogai apmokamas darbas, ypač dabar, kai pas mus prasi-dės didelė statyba.

Jūs galite niekados nesakyti, kad rašote nesusitelkęs, kad mintys išbląškytos. Jūsų laiškuose visados surandu naujų minčių, naujos šviesos. Ir taip gera, kai yra apie ką pagalvoti darbo

GIMTASIS ŽODIS

AR VARTOTINAS N U D U O T I ?

Dažnai tenka išgirsti sakant: *Jis nuduoda to nežinąs; Vaikas tik nuduoda ligonį.* Šis *nuduoti* yra lenkų kalbos vertinys (udač), lietuvių kalboje jis visiškai nevartotinas. Jo vietoje galima sakyti *dėtis* arba *apsimesti*. Tad minėtus sakinius galima taip pataisyti: *Jis dedasi* (arba: *apsimeta*) *to nežinąs* *Vaikas tik apsimeta ligoniu.* Žodis *nuduoti* mūsų kalboje vartojamas visai kita prasme, pvz.: *Nudavė dukrelę, nudavė jaunąją už šimto mylių, už žalių girių, už didžių vandenėlių* (liaudies daina).

GALIMAI, MATOMAI

Netaisyklingi sakiniai: *Reikia galimai labiau pažinti savo šalį; Žodynas turėtų būti galimai pilnas; Galimai geriau pasiruošk; Jis matomai to nežinojo; Ji matomai sirgo, kad neatėjo.* Tai yra rusų ar vokiečių kalbų vertiniai. Tuos netaisyklingus sakinius taip rei-

metu. Juk užimtos tik rankos, o mintis turi visišką laisvę.

Rytoj yra proga išsiųsti laiškus, todėl rašau Jums, nors ir vėlu, nors ir esu išsiblaškęs. Už poros dienų sekmadienis. Gal būt, nedirbsime. Tada Jums dar parašysiu. Dabar, Tėve, pasakykite Velykų Kristui, kad einame ir skubame pas jį. Vis tiek kokiais keliais, vis tiek kaip vargani ir dulkėti, vis tiek sugrįšime Namu. Tegul nepavargsta, Tėve, Jūsų rankos niekad, tegul jos vis kelia mūsų dalį.

ONA

kėtų pataisyti: *Reikia kaip galima labiau pažinti savo šalį; Žodynas turėtų būti kaip galima pilnesnis* (arba: *kiek galint pilnas*); *Pasiruošk kaip galima geriau; Matyt, jis to nežinojo; Matyt, ji sirgo, kad neatėjo.*

LYGSVARA AR PUSIAUSVYRA?

Lygsvara yra skolinys, verstas iš rusų *равновесие* arba vok. *Gleichgewicht*. O šie, be abejo, yra atsiradę iš lot. *aequilibrium*. Mes šiam reikalui jau nuo seniai turime *pusiausvyrą*. Yra ir būdvardis *pusiausvyras* — pusiau pasviręs. Tad tik šį lietuvišką žodį ir tevertokime, vengdami verstinės *lygsvaros*.

ŽINGEIDUS AR SMALSUS?

Daug kas vartoja žodį *žingeidus* vietoje *smalsus*. Bet nei žmonių šnekamojoje kalboje, nei mūsų senesniuose raštuose šio žodžio neužtikame, jis pasirodo tik vėliau, pvz. Valančiaus raštuose. Šio būdvardžio daryba yra labai nebūdinga mūsų kalbai. Tai būtų žmogus, kuris "geidžia žinių". Jis greičiausiai bus sudarytas pagal vokiečių *neugierig* arba rusų *любоznatel'nyj*. Jų tėra labai maža. Mes nelinkę susidarinėti sudėtinių būdvardžių su galūne — us.

NEVARTOTINI HIBRIDAI

Žodis, kurio viena dalis yra sava, o kita dalis svetima, vadinamas hibridu (mišiniu), pvz. *nedasakyti, nedamiegoti, nedaeiti, nedateklūs*. Čia priešdėlis *da* yra slaviškas. Lietuvių

kalboje nevertotini žodžiai su šiuo priešdėliu, tad minėtuosius žodžius reikia kaip nors kitaip išreikšti: *Nedateklus* = *nepriteklus*; *Nedaeiti* — *neprieiti*; *Nedamiegoti* — *pakankamai neišsimiegoti*; *Nedasakyti* = *nepasakyti iki galo, šį tą nutylėti* ir pan. Žinoma, tokių hibridų yra ir daugiau, pvz. prof. M. Biržiška dainų tyrimo mokslą vadindavo *dainologija*. Čia pirmoji žodžio dalis yra lietuviška, o antroji graikiška. Pirmiau kai kurie varpinę vadindavo *varpinyčia*, o mokyklą — *mokslinyčia*. Šiuose žodžiuose yra slaviška priesaga — *yčia*. Tad šitie hibridai taip pat mūsų kalboje nevertotini.

ATSPAUSDINTI IR IŠSPAUSDINTI

Šie du žodžiai dažnai maišomi, bet jų prasmė skirtinga. *Atspausdinti* reiškia "atmušti", jau išspausdintą dalyką iš naujo spausdinti (to reprint). Iš čia išvedamas ir daiktavardis *atspaudas*, pvz. straipsnio atspaudas. *Išspausdinti* — pirmą kartą spausdinti. Pvz.: Šios dienos "*Drauge*" buvo išspausdintas įdomus straipsnis. Jį persispausdino ir kiti laikraščiai. Jis buvo atspausintas ir išleistas atskira brošiūrele.

Šia proga reikia priminti, kad tokiais atvejais kai kurių mūsų korespondentų labai mėgiamas tilpo yra nevertotinas. Nuolat tenka skaityti spaudoje: *Jo straipsnis tilpo šiame žurnale*; *Prašau šį mano straipsnį patalpinti jūsų redaguojamame laikraštyje*. Veiksmažodis *tilpti* vartojamas tokiais atvejais: *Kambaryje telpa 10 žmonių*; *Maiše tilpo 100 svarų grūdų*. Bet *tilpti* visai negalima vartoti vietoj *išspausdinti* arba *įdėti*. Minėtus sakinius būtų galima taip parašyti: *Jo straipsnis buvo išspausdintas šiame žurnale*; *Prašau šį mano straipsnį įdėti į jūsų redaguojamą laikraštį*.

DAIKTAS IR DALYKAS

Šie žodžiai yra dalinai panašūs, dalinai skirtingi. Pažvelgę į mūsų lietuvių kalbos žodynus, gal ne visai aiškiai suprasime jų skirtumą, nes žodynuose dažnai pasakoma, kad daiktas yra dalykas, o dalykas — daiktas. Dar 1958 m. "Gimtojoje Kalboje" Pr. Skardžius mėgino aiškinti šių žodžių reikšmę ir vartojimą (G. K. 1958 m. nr. 2, psl. 23). Ten jis pripažįsta, kad šių dviejų žodžių reikšmės dažnai yra labai susipynusios, bet vis dėlto teigia, kad reikėtų skirti jų reikšmes. *Daiktas* gali būti tai, kas turi savo medžiagą, t. y. kiekvienas materialinis pojūčiais pagaunamas fizinio pasaulio dalykas (angl. thing, matter; pranc. object, chose; vok. Ding, Gegenstand, Sache; rus. предмет, веšč'). Pavyzdžiai: *Dumplės yra naudingas daiktas į kaminą pūsti* (Donelaitis); *Imk dalį pini-gais, dalį daiktais*; *Nuėjęs į miestą, jis prisipirko visokių daiktų*; *Tas daiktas bus labai pravartus statybai*; *Kambaryje iš visų mano daiktų beliko tik kelios knygos*; *Jam tik meilės dalykai* (ne: daiktai) *terūpi*; *Jis tik pramogas telaiko naudingais dalykais*; *Mokslinių tyrinėjimų dalykai dažnai esti didžiai įdomūs*; *Psichologijos dalykas yra sielos tyrimas*; *Mūsų visuomenei kalbos dalykai nedaugiausia terūpi*; *Senojoje mokyklų programoje buvo nemaža ir nereikalingų dalykų*; *Savo universitetinėms studijoms jis pasirinko tris dalykus: kalbotyrą, literatūrą ir pedagogiką*.

Iš šitų pavyzdžių matyti, kad *dalyko* reikšmė yra žymiai platesnė negu *daikto*. *Daiktas* čia daugiau vartojamas konkrečia individualine fizine prasme, o *dalykas* yra visuotinė sąvoka — jis pažymi ne tik tai, ką mes pojūčiais pagauname, bet ir ką galime tik mąstyti.

FILMAI

PENKTOJI TAUTINĖ STOVYKLA

Šio filmo premjera buvo š. m. kovo mėn. 14 d. Jaunimo Centre, Čikagoje. Filmą iniciatorė ir mecenatė yra Lietuvių Skautų Sąjunga, o režisierius ir operatorius — Algimantas Kezys, S.J.

Žinant, kad šis filmas buvo pagamintas labai nepalankiose sąlygose — nebuvę lėšų, trūko prityrusios darbo jėgos bei geros aparatūros — reikia pripažinti, kad jis ne tik pasiekė savo tikslą, bet ir priartėjo prie gana gero meninio lygio. Dviejų savaitėlių V-toj i tautinė skautų stovykla yra sutraukta į dviejų valandų filmą, pilną veiksmo, garso ir spalvos. Filmuotojas bandė perduoti ne tik grynų faktų virtinę, bet ir savo skoniu pajustus išpūdžius, tad šį dokumentinį filmą galime pavadinti menišku. Filme visur jaučiama redaktoriaus ranka, atrinkusi tik išpūdingiausius vaizdus ir parodydama juos aiškiai aprėžtais epizodais.

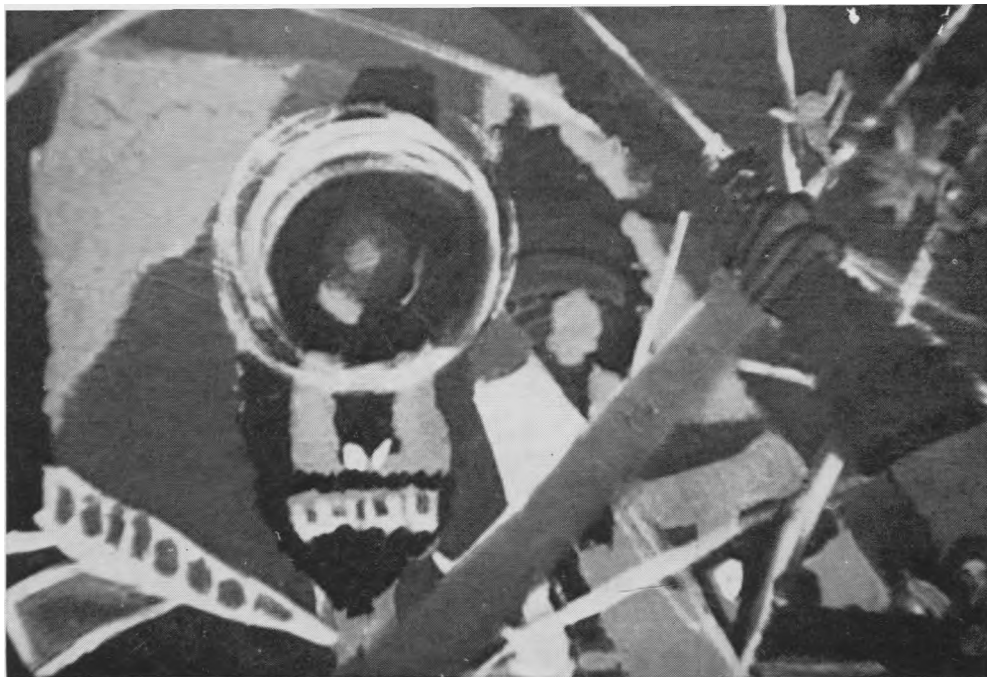
Netrūksta nuotaikingų įvykių, išpūdžių, netikėtumų. Realizmas čia pinasi su impresionizmu, kartais nueinant net į abstrakciją. Tai vyksta nuo filmo pradžios iki pabaigos, pirmiausia parodytant masinį skautų sąskrydį, paskui neva chronologiška tvarka išdėstant dienos įvykius nuo ryto iki vakaro, vietomis įterpiant pokalbius su vadovais bei svečiais, ir pagaliau stovyklą baigiant vėliavų nuleidimu bei tautos himnu. Pro akis bėgte prabėga įvairūs stovykliniai užsiėmimai bei įvykiai, pajavairinti nelauktais vaizdais bei humoristiškais nuotykiiais.

Negalima praeiti, nepagyrus ir garso. Reikia nepamiršti, kad filmas buvo suktas negarsiniu aparatu, o garsas suredaguotas ir įfilmuotas vėliau. Filmuotojui reikėjo vengti kalbos, matant kalbančiojo veidą; reikėjo koku nors būdu paslėpti lūpų judesius, kad vėliau būtų lengviau susinkronizuoti įkalbėtą garsą. Ne visada tai pavyko tobulai atlikti, bet vis dėlto kal-

Rasa Arbaitė

Pyktis (tempera)





Rasa Arbaitytė

Narsusis kapitonas (aliejus)

bos ir vaizdo suderinimas gana gerai pasisekė.

Jeigu šiam filmui taikintume "hollywoodiskus" standartus, tai, žinoma, jam būtų galima daug ką prikišti: vietomis spalvos nublukusios, kartais filmavimo technika sušlubavus, kai kur garsas atsilikęs. Tačiau, taikant "miško" standartus, kur neturėta nė paprasčiausių apšvietimo priemonių, nė pastovų, nė pagaliau tinkamų filmų, tai reikia tik stebėtis, kad šis darbas taip gerai pavykęs. Čia reikia pripažinti filmuotojo skautišką sugebėjimą prisitaikinti prie esamų sąlygų: kur buvo neįmanoma tinkamai apšviesti, jis panaudojo siluetų techniką, o naktį filmavo tik laužo liepsnas, leisdamas garsams — laužo dainoms ir šūkiams — priminti, kad aplink tą liepsnojančią laužą yra susėdusi gausi skautų minia.

Džiugu, kad po ilgesnės pertraukos vėl susilaukėme lietuviško filmo. Jo vertė yra nemaža ir mums patiems, ir mūsų ateinančioms kartoms, kurios galės pamatyti bent dalį mūsų lietuviško jaunimo istorijos. Už visa tai reikia padėkoti filmo režisieriui ir operatoriui Algimantui Keziui, S. J., filmo iniciatorei bei mecenatui

tei Lietuvių Skautų Sąjungai ir visiems talkininkams, nesigailėjusiems nei laiko, nei pastangų, kad šis filmas išvystų dienos šviesą.

Virgilijus Kaulius, S. J.

FILMINIS NUOSMUKIS

Filmų skyrių į "Laiškus Lietuviams" įvedėme 1953 m. Pirmiausia filmų kritiku buvo T. B. Markaitis, S. J., paskui keletą metų šį darbą tęsė pats redaktorius T. J. Vaišnys, S. J., kol 1960 m. į pagalbą atėjo Dalė Koklytė. Jai ištekėjus ir neturint laiko nueiti į kiną, uoliai bendradarbiavo T. Kornelijus Bučmys, OFM, ir Alė Rūta. Redaktoriavimą perėmus T. K. Trimakui, S. J., filmų skyriui talkininkavo Stasė Semėnienė, bet kartais juo tekdavo rūpintis ir pačiam redaktoriui. Šiais metais filmų skyrius gana vargingai atrodo dėl dviejų priežasčių: 1. Nėra gerų filmų, dabar pergyvename tikrą filminį nuosmukį, 2. Vis neatsiranda šiam skyriui bendradarbių.

Kad dabar pergyvename filminį nuosmukį, tai kiekvienas, keletą kartų nuejęs į kiną, gali lengvai pastebėti. Dau-

giausia filmų dabar yra iš “seksologijos” srities. Žinoma, čia daug įdomumo negali būti, nes beveik visi šios rūšies filmai yra panašūs: vieną pamačius, nėra prasmės žiūrėti antro. Kaip visur, taip ir čia nulemia doleris. Kam filmų gamintojams leisti milijonus, samdant daug gerų artistų ir vartojant kitas brangias priemones? Čia juk užtenka dviejų eilinių jaunuolių ir lovos. Tad labai pigu visais atvejais, o žioplių vis tiek atsiras, kurie eis žiūrėti.

Bet kartais, nors ir retai, pasitaiko vienas kitas ir kitokios rūšies įdomesnis fil-

mas. Žinoma, pakritikuoti ir parecenzuoti galima ne tik gerus, bet ir blogus filmus. Jeigu mes norime atskirti grūdus nuo pelų, tai turime pasijoti ir pakratyti ne tik grūdus, bet ir pelus. Pirmiau esame atsiklausę skaitytojų, ar šis skyrius yra reikalingas. Daugumas atsakiusių jo pageidavo. Tad šia proga norime kreiptis į skaitytojus ir pakviesti bendradarbiauti tuos, kurie kartais nueina į kiną ir gali matytus filmus pakritikuoti. Jiems už tai būtų dėkingi ir skaitytojai, ir “Laiškų Lietuviams” redakcija.

Redaktorius

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Dvidešimtmečio proga “Laiškai Lietuviams” skelbia straipsnio konkursą suaugusiems ir jaunimui. Suaugusiųjų konkursui paskirta tema: KURIUO KELIU PASUKTI Į KŪRYBINGĄ IR VIENINGĄ DARBĄ (socialiniu, kultūriniu ir politiniu atžvilgiu). Jaunimo konkursui skiriama tema: JAUNIMAS DABARTY IR ATEITY (koks mūsų jaunimas yra dabar, ką jis vertina, ko siekia, kokia numatoma jo ateitis).

Suaugusiųjų konkurse gali dalyvauti visi, o jaunimo konkurse — moksleiviai ir studentai. Konkursui skirti straipsniai turi būti ne ilgesni kaip 3000 žodžių. Autorius pasirašo slapyvardžiu, į atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną, vokelį užlipina ir drauge su straipsniu atsiunčia redakcijai iki šių metų birželio mėn. 30 dienos.

Suaugusiems yra skiriamos trys premijos: I — 100 dol., II — 75 dol., III — 50 dol. Jaunimo konkursui taip pat skiriamos trys premijos: I — 50 dol., II — 30 dol., III — 20 dol. Žinoma, jaunimas, jeigu nori, gali dalyvauti ir suaugusiųjų konkurse. Abiems konkursams yra sudarytos dvi atskiros vertinimo komisijos. Suaugusiųjų konkursui: kun. Pranas Garšva, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Dalia Šimoliūnienė ir Nijolė Užubalienė. Jaunimo konkursui: Danutė Bindokienė, Jurgis Bradūnas, Eglė Juodvalkytė, kun. Gediminas Kijauskas, S. J. ir Audronė Kubiliūtė.

Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami “Laiškuose Lietuviams”. Nespausdinti straipsniai bus grąžinti autoriams.

Plačiau apie konkursą yra paaiškinta “L. L.” vasario mėn. numeryje.

“Laišku Lietuviams” Redakcija — 2345 W. 56th St., Chicago, Ill.
60636

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Birutė Pūkelevičiūtė. RUGSĖJO ŠEŠTADIENIS. Premijuotas romanas. Viršelis ir Vinjetės — Kazio Veselkos. Išleido Liet. Knygos Klubas 1970 m. Čikagoje. 238 psl., kaina 5 dol.

Petras Maldeikis. MEILĖ DVIDEŠIMTAJAME AMŽIUJE. Išleido Liet. Knygos Klubas 1970 m. Čikagoje. 274 psl., kaina 5 dol.

Vincas Maciūnas. VINCAS KRĖVĖ SAVO LAIŠKUOSE. Išleido Liet. Knygos Klubas 1970 m. Čikagoje. 50 psl., kaina 1 dol.

Filatelistu Draugijos "LIETUVA" biuletenis, nr. 4(139).

Kun. A. Liuima, S.J. GYVOSIOS DVASIOS UŽDAVINIAI MATERIALIZMO AKIVAIZDOJE. Atspaudas iš L.K.M. Akademijos "Suvažiavimo Darbų" VI tomo. Roma, 1969 m.

Kun. A. Liuima, S. J. Į MOKSLĄ IR KŪRYBĄ. Atspaudas iš L. K. M. Akademijos "Suvažiavimo Darbų" VI tomo. Roma, 1969 m.

Bernardas Brazdžionis. POEZIJOS PILNATIS. Dailininkas Alfonsas Docius. Išleido Brazdžionio poezijos rinktinei leisti komitetas mecenatų lėšomis, "Lietuvių Dienų" leidyklai bendradarbiaujant, 1970 m. Los Angeles. Kaina 10 dol.

NUOŠIRDŽIAI DĖKOJAME "LAIŠKU LIETUVIAMS" RĖMĖJAMS

20 dol. aukojų: J. Klimas (Ind.).

Po 10 dol. aukojų: A. Lišauskas, R. Botyrius (Ohio); Dr. V. Miknis (Ind.); J. Sungaila (Toronto).

8 dol. aukojų: V. Andriukaitis (Čikaga).

Po 5 dol. aukojų: kun. J. Velutis, J. Guobužis, A. Miselis, S. Ciniukas, A. Želvys, A. Poskočimas, N. Šumskienė, S. Juškus, P. Balčiūnas, M. Čizikas, J. Butikas, J. Raišys, K. Vaičaitis, O. Ščiukas, P. Dirda, A. Lesevicius, B. Malinauskas, P. Subačius, A. Brencius, A. Masiulis, J. Steponaitis, M. Norville, S. Dargis, A. Smolinskas, dr. V. Tumasonis, O. Nagelė, J. Stankus, J. Laukaitis, P. Laukaitis, S. Charžauskienė. (visi iš Čikagos).

A. Matulionis, T. Zailskienė, A. Šadauskas, A. Valavičius, L. Bildušas, kun. S. Morkūnas, J. Jusys, kun. L. Dieninis, kun. J. Klounis, A. Valiuškis, O. Jankevičiūtė, dr. P. Atkočiūnas, dr. O. Petrikas, dr. V. Plioplys, prel. J. Balkūnas, dr. L. Kriaučeliūnas, L. Vėdegys, M. Manomaitis, J. Kijauskas, H. Laucius, S. Statkus, kun. P. Ragažinskas, dr. A. Martus, A. Slavinskas, K. Almenas, M. Ambrozaitis, S. Barzdukas, E. Mališauskas, kun. K. Žemaitis, Z. Petkus, J. Kaknevičius, V. Udrys, V. Arnastauskaitė.